

แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล
อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

นางสาวชนานันต์ ดั่งสวัสดิ์

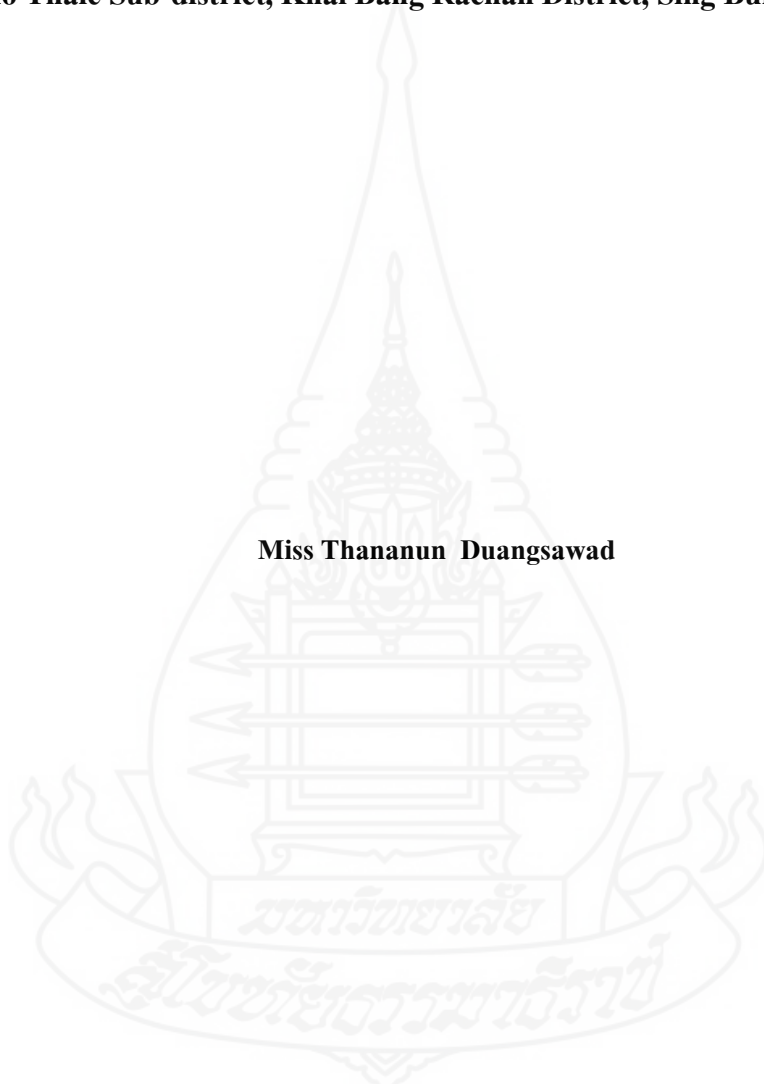

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Guidelines for Development of Community Soil and Fertilizer Management Center,
Pho Thale Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province**

Miss Thananun Duangsawad

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resource Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัย นางสาวชนานันต์ ศิวังสวัสดิ์ รหัสนักศึกษา 2639001755

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ (2) อาจารย์ ดร.วรรณชัย อ้นสำราญ

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 3) สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และ 4) แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล ปี 2564 จำนวน 30 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชากรทั้งหมด สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบ จำนวน 11 ราย เก็บข้อมูลโดยการประชุมกลุ่ม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์และจัดทำแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 61.9 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 28.7 ไร่ ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีรายได้ในภาคการเกษตร เฉลี่ย 174,433 บาท ต่อปี แหล่งเงินทุนที่ใช้ในทำการเกษตรเป็นของตนเอง 2) การจัดการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ด้านบทบาทและภารกิจ พบว่า สมาชิกมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยอย่างถูกต้อง ด้านการเรียนรู้ พบว่า สมาชิกได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ด้านการจัดการกองทุน พบว่า สมาชิกบางส่วนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเงินกองทุน ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย พบว่า กลุ่มมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์งานกลุ่ม รับเป็นวิทยากรเกษตรกรให้แก่หน่วยงานอื่นๆ 3) ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ข้อเสนอแนะคือ ต้องการการสนับสนุนองค์ความรู้การใช้ปุ๋ยลดต้นทุนการผลิตและการจัดการกองทุนเงินปันผล และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก 4) แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ การสื่อสารแผนงาน การติดตามและประเมินผล การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ การศึกษาดูงานกลุ่มที่เข้มแข็ง การจัดการกองทุนภาครัฐส่งเสริมการดำเนินงานกองทุน และการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกร

คำสำคัญ : ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การจัดการ แนวทางการพัฒนา

Thesis title: Guidelines for Development of Community Soil and Fertilizer Management Center, Pho Thale Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province
Researcher: Miss Thananun Duangsawad; **ID:** 2639001755;
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resource Management);
Thesis advisors: (1) Dr.Sujja Banjonghiri, Associate Professor; (2) Dr.Wattana Aonsamran;
Academic year: 2564

Abstract

The objectives of this research were 1) to study basic socio-economic conditions of the members of the soil and fertilizer management community center in Photalae Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province, 2) to study the information management of the soil and fertilizer management community center, 3) to study the problems and suggestions in the operation of the mission of members of the soil and fertilizer management community center, and 4) to conclude guidelines for development of the soil and fertilizer management community center in Photalae Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province.

This research used mixed methods as follows: 1) for the quantitative research, the data were collected from the total population of 30 members of the soil and fertilizer management community center in Photalae Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province in 2021 by questionnaires. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation; 2) for the qualitative research, the data were collected by group discussion meetings from 11 informants, consisting of the chairman, committee members, and some ordinary members of the soil and fertilizer management community center as well as the provincial agricultural extension agent and the district agricultural extension agent who were related to the center. The observed data were analyzed to identify strengths, weaknesses, opportunities, and threats to determine the best strategies and guidelines for center development in the future.

The results showed that; 1) most members were male with an average age of 61.9 years old, had completed primary education, and used an average farming area of 28.7 rai (4.6 hectares) each. Most of them did not hold social positions, were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, had an average agricultural income of 174,433 baht per year and their main source of funding used for farming was their own finances. 2) Overall, management of the soil and fertilizer management community center was rated at a high level. In terms of group and group management, members participated and cooperated in planning, and the plans were implemented and operated as planned. In terms of roles and missions, the members had an organized learning process on the correct and appropriate use of soil and fertilizer. In terms of learning, the members received knowledge and technology from government officials and exchanged knowledge within the group. In terms of funds management, some members misunderstood about the management of the group's funds. In terms of extension and networking, the group increased public relations channels, serving as a farmer lecturer for other agencies. 3) The center's operation problems overall were rated at a low level, members had suggestions that included supporting more knowledge on using fertilizers to reduce costs and managing dividend funds and allocating benefits to members. 4) Guidelines for the center development included communication of the work plan, monitoring and evaluation, increasing public relations channels, visiting strong model groups, fund management, fund operation support from the government and strengthening members' potential to create a network connection between farmers groups.

Keywords: Community Soil and Fertilizer Management Center,
Guidelines for Development

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ และอาจารย์ ดร. วรธนนัย อ้นสำราญ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณอนิตรา นาวิระ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ กลุ่ม อารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี คุณวนากร บังเกิด นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี นางเยาวรี จันทนวงษ์ นักวิชาการ ส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้ให้ความกรุณาในการร่วมพัฒนาหาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตลอดจนการต่อ ยอดการหาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการ ดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี และขอขอบพระคุณ เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบล โพทะเลทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนาม

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช บิดา มารดา เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ธนานันต์ ค้างสวัสดิ์

ตุลาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	5
ข้อจำกัดในการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	8
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและกระบวนการจัดการ	10
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	13
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	15
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนากลุ่ม	17
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	24
แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	26
บริบทชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
การวิจัยเชิงปริมาณ	41
การวิจัยเชิงคุณภาพ	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก	46
ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	55
ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิก ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	60
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	62
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
สรุปการวิจัย	66
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	94
ก แบบสอบถามการวิจัย	95
ข แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ	104
ค แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม	106
ง ภาพงานวิจัย	110
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก 46
ตารางที่ 4.2	สภาพทางสังคมของสมาชิก 49
ตารางที่ 4.3	สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก 50
ตารางที่ 4.4	ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการจัดการศูนย์ในด้านต่างๆ 56
ตารางที่ 4.5	สรุประดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ทั้ง 4 ด้าน 60
ตารางที่ 4.6	ระดับของปัญหาในการจัดการ ศคปช. ตำบลโพทะเล 60
ตารางที่ 4.7	การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) 63
ตารางที่ 4.8	การกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix 64

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 ที่ตั้งหมู่บ้านของตำบลโพทะเล อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามเขตการปกครอง	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

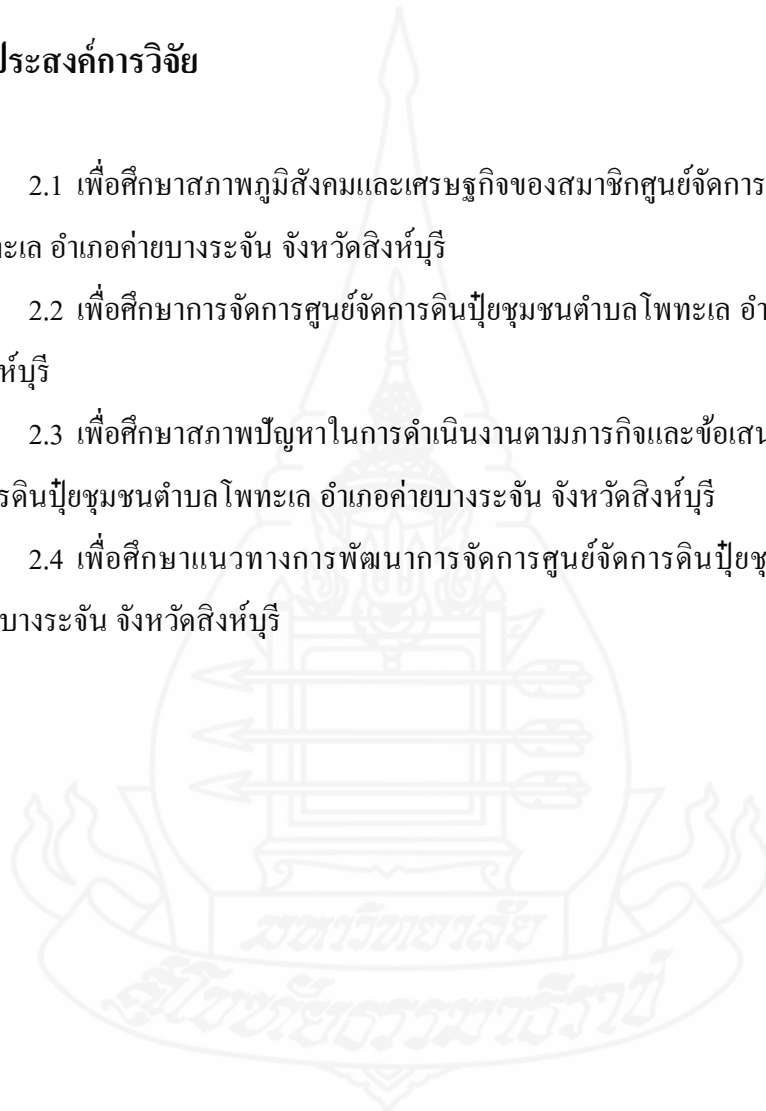
ในการทำการเกษตร ดินนับเป็นสำคัญในการผลิตพืช แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการดิน การปรับปรุงบำรุงดิน และการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการผลิตพืชชนิดนั้นๆ การจัดการดินและวิธีการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรนั้นทำกันแบบเดิม คือใส่ปุ๋ยเคมีไม่ตรงกับช่วงเวลาที่พืชต้องการ ใส่มากเกินไปเกินความต้องการของพืช กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีนโยบายให้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยนำเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเข้ามาถ่ายทอดให้กับเจ้าหน้าที่นักส่งเสริมการเกษตรในระดับภูมิภาคและเกษตรกรในพื้นที่ ต่อมาได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ที่ต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 20 ราย ที่มีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มและต้องบริหารจัดการโดยเกษตรกรสมาชิกเอง ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ประกอบด้วย การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินและให้คำแนะนำการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดินและปุ๋ยการทำแปลงสาธิตเพื่อขยายผลให้เกษตรกรรายอื่นได้เรียนรู้ รวมถึงบริการจัดหาและจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดี ราคาถูก โดยเฉพาะแม่ปุ๋ยเพื่อให้สมาชิกและชุมชนได้ใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำจนเกิดเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ อีกทั้งเป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตรด้านดินและปุ๋ย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

เพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ในพื้นที่สามารถวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน กรมส่งเสริมการเกษตร มีการแบ่งระดับชั้นของ ศดปช. ตามเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ระดับ คือ A⁺ A B และ C พิจารณาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) สถานที่/อุปกรณ์ 2) สมาชิก 3) การถ่ายทอดความรู้ 4) การขยายผล และ 5) การบริการ ซึ่งจังหวัดสิงห์บุรี มีจำนวนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) จำนวน 6 ศูนย์ แต่มีศูนย์ที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกและสถานที่ตั้งใหม่ จำนวน 1 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอลำปางวังระจัน จัดอยู่ในระดับ C พบว่า กลุ่มขาดการประชุมขาดการสื่อสารแผนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน การติดตามผลการให้คำแนะนำไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จึง

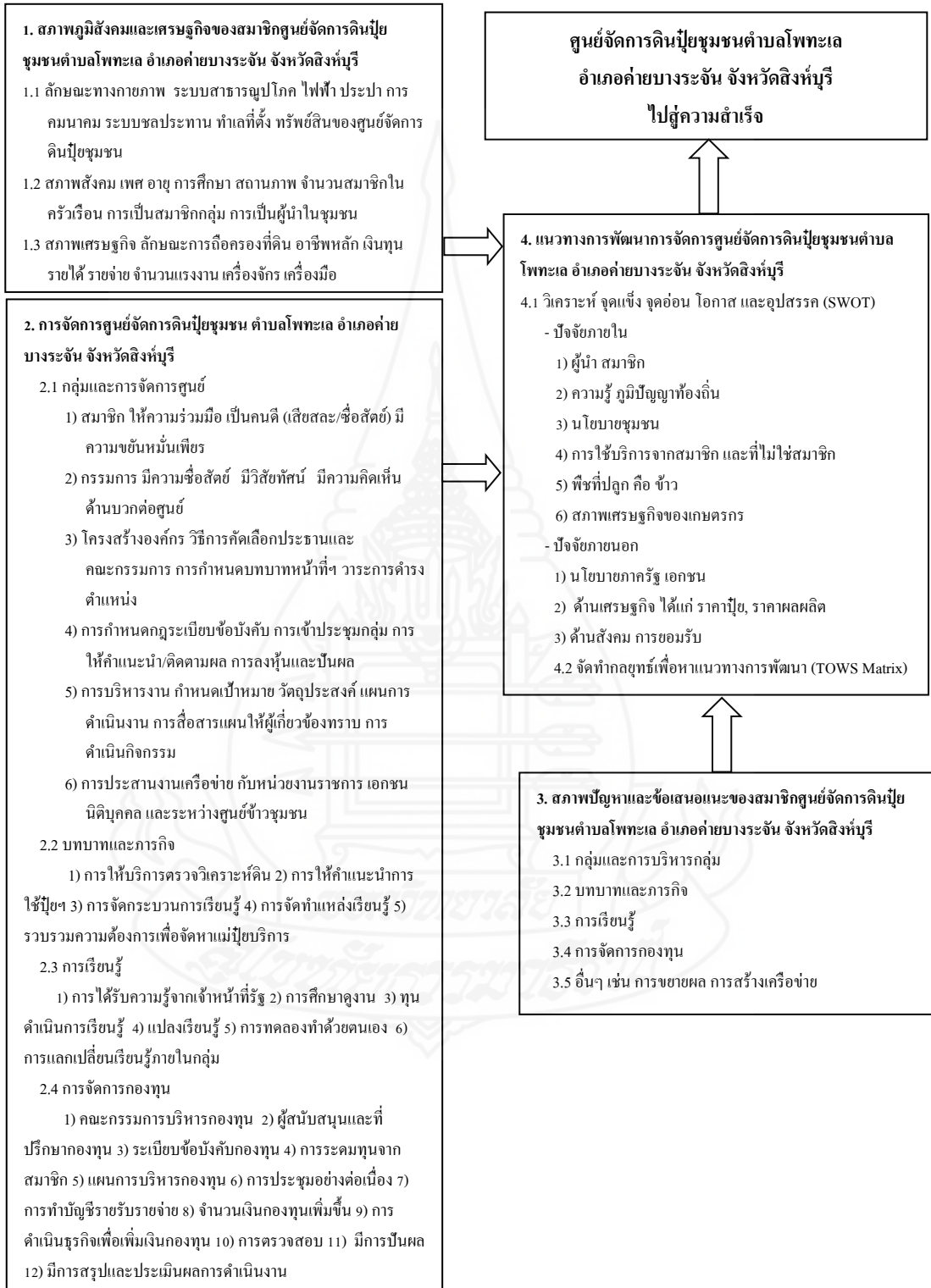
ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศูนย์ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและเกษตรกรในชุมชนมากที่สุด ไม่เพียงเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและชุมชน แต่จะรวมไปถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กรมส่งเสริมการเกษตรตั้งไว้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพภูมิสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางกายภาพ ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา การคมนาคม ระบบชลประทาน ระบบการสื่อสาร ท่าเลที่ตั้ง ทรัพย์สินของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนกลุ่ม สภาพสังคม เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเป็นผู้นำในชุมชน สภาพเศรษฐกิจ ลักษณะการถือครองที่ดิน อาชีพหลัก เงินทุน รายได้ รายจ่าย จำนวนแรงงาน เครื่องจักร เครื่องมือ

ส่วนที่ 2 การจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สมาชิก คณะกรรมการ โครงสร้างองค์กร การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารงาน การประสานงานเครือข่าย บทบาทและภารกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ การศึกษาดูงาน ทุนดำเนินการเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ การทดลองทำด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม การจัดการกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุน การตรวจสอบการปันผล การสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ สมาชิก ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นโยบายชุมชน การใช้บริการจากสมาชิกและที่ไม่ใช่สมาชิก พืชที่ปลูก สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายภาครัฐ เอกชน ราคาปุ๋ย ราคาผลผลิต ด้านสังคม การยอมรับ จัดทำกลยุทธ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ที่ตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และพื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิก

4.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 1 สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2564 จำนวน 30 คน

ส่วนที่ 2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 2 คน และประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน รวม 11 คน

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนกันยายน 2564 ถึงเดือนกรกฎาคม 2565

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

5.1 ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ถึง พฤษภาคม 2565

5.2 เป็นข้อมูลเฉพาะรูปแบบการบริหารจัดการและการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้เกณฑ์การจัดตั้ง บทบาทและภารกิจ และการดำเนินงานขับเคลื่อนงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นอ้างอิง

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการลงพื้นที่ในการทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มศึกษา และในการจัดเก็บข้อมูลกับประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ให้แล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 **สภาพภูมิสังคมของเกษตรกร** หมายถึง การศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ เช่น สภาพอากาศ ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ภูมิประเทศ ลักษณะดิน เป็นต้น ศึกษาสภาพสังคม เช่น เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน การตั้งถิ่นฐาน การเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ เช่น การถือครองที่ดิน อาชีพ แรงงานภาคการเกษตร เงินทุน รายได้ รายจ่าย เป็นต้น และศึกษาสภาพแวดล้อม

7.2 **ศพข.** หมายถึง อักษรย่อ มาจากคำว่า “ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน” คือ กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

7.3 **โครงสร้างและองค์ประกอบของ ศพข.** หมายถึง กลุ่มคนที่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรม มีความสัมพันธ์ที่เป็นระเบียบ มีระดับการบริหารในระดับต่างๆ มีหน้าที่งานด้านต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งมีการจัดไว้อย่างดีเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นไปโดยบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีการประสานได้มาซึ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

7.4 การวางแผน หมายถึง กระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

7.5 การบริหารจัดการ ศตปช. หมายถึง การทำกิจกรรมของผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิก ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน

7.6 การขยายผล หมายถึง หมายถึง การศึกษาอบรมในภาวะการณ์ที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง มีความเป็นปึกแผ่น เรียนรู้ พัฒนาตนเอง มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนให้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ไปสู่เป้าหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนร่วมมือช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอด เผยแพร่ให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกันสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการขยายผลของชุมชน เช่น การสร้างเครือข่ายรายกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

7.7 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ หมายถึง ปัญหาที่มีผลต่อการบริหารจัดการศูนย์ที่ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ตามบทบาทและภารกิจ หรือให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นต้น

7.8 แนวทางการพัฒนาการจัดการ ศตปช. หมายถึง การกำหนดแนวทางที่จะทำให้ ศตปช. มีความเข้มแข็ง มีเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยการศึกษาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานขับเคลื่อน ศตปช. (SWOT) และนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ (TOWS Matrix)

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ศูนย์จัดการคิณปุ๋ยชุมชน ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา และยกระดับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้เกี่ยวข้องระดับอำเภอและระดับจังหวัด ที่เป็นหน่วยกำกับ ดูแล ได้แนวทางการพัฒนา ศตปช. เพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนา ศตปช. อื่นๆ ในจังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอื่นๆ ตลอดจนพัฒนาในงานของตนเองได้

8.3 หน่วยงานในระดับกำหนดนโยบายภาครัฐ สามารถนำผลการศึกษาไปวางแผน และกำหนดนโยบายที่สอดคล้องและช่วยผลักดันการพัฒนากลุ่มเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.4 หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น สามารถนำแนวทางการพัฒนาไปบรรจุในแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เพื่อต่อยอดให้การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในชุมชนด้านการจัดการคิณและการใช้ปุ๋ยมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

8.5 หน่วยงานภาคเอกชน สามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนการดำเนินงานเพื่อ
ตอบสนองและผลักดันกลุ่มเกษตรกรให้มีการดำเนินงานเชิงธุรกิจ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัย ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
 2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและกระบวนการจัดการ
 3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 4. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
 5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนากลุ่ม
 6. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
 7. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 8. บริบทชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
 9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ประกอบด้วย ความหมายของความรู้ ประเภทของความรู้ การจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของความรู้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและสรุปแนวคิดของความรู้โดยมีรายละเอียดดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า สิ่งที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติการ และทักษะ เช่น ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

อัจฉราพร ปะที (2559) ความรู้ หมายถึง การรับรู้ การรับรู้ข้อมูลที่เคยมีประสบการณ์หรือเคยพบเจอและอธิบายได้ เปรียบเทียบในเรื่องนั้น ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถนำความรู้ ความเข้าใจนั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ คือ สิ่งที่สะสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ แล้วนำความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล ความรู้นั้นสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ทดสอบความรู้ได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

1.2 ประเภทของความรู้

จินดา ขลิบทอง (2558) ได้กล่าวถึง ความรู้ว่าเป็นสารสนเทศที่อยู่ในตัวคน การจัดเก็บและประมวลผลความรู้ของคนที่มีกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อที่จะนำความรู้ นั้น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 ความรู้ที่ฝังในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล ประสบการณ์การเรียนรู้ พรสวรรค์ต่างๆ ภูมิปัญญา มาจากวิจรรย์ญาณ ใช้ปัญญาเป็นเทคนิคเฉพาะตัว แต่ความรู้ชนิดนี้สามารถพัฒนาและแบ่งปันกันได้

1.2.2 ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้ทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

อุรัชชา สุวพานิช (2560) ได้แยกประเภทของความรู้ไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1) **ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)** เป็นความรู้แบบนามธรรม คือความรู้ที่ได้มาจากพรสวรรค์ สัญชาติญาณ หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ และไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย

2) **ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge)** เป็นความรู้แบบรูปธรรม คือ สามารถเก็บรวบรวมและนำไปถ่ายทอดได้ด้วยวิธีการต่างๆ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของความรู้แบ่งออกเป็น ความรู้ที่ฝังในตัวคน และความรู้ที่ชัดเจน โดยความรู้ที่ฝังในตัวคนจะเป็นทักษะหรือความรู้เฉพาะตัว ที่มาจากประสบการณ์ ความเชื่อหรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ส่วนความรู้ที่ชัดเจนเป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล เห็นได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้

1.3 การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM)

อุรัชชา สุวพานิช (2560) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ว่า คือการรวบรวมองค์ความรู้ ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล เอกสาร องค์กร หรือชุมชน มาจัดระเบียบ พัฒนาและจัดเก็บอย่าง

เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ พัฒนาตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่าการจัดการความรู้ นั้น เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ มาจัดระเบียบ พัฒนา จัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

1.4 เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้

จตุภูมิ เขตจัตุรัส (2560, น. 14-24) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทวิธีการและเครื่องมือ ประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งได้ดังนี้

1.4.1 การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการเฝ้าดูพฤติกรรม เป็นรายบุคคลหรือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสะท้อนความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ ความรู้ลึก และคุณลักษณะได้

1.4.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการพูดคุย สอบถาม จะสามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้ลึก และสะท้อนถึงความสามารถในด้านความรู้ ทักษะการพูด คุณลักษณะได้ แบ่งได้ 2 แบบ คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นลักษณะที่ผู้สัมภาษณ์ได้กำหนดประเด็นคำถามที่ต้องการไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้กำหนดวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ไว้อย่างชัดเจน แต่ลักษณะของคำถามจะถูกกำหนดเอาไว้อย่างคร่าวๆ และสามารถยืดหยุ่นได้

1.4.3 การใช้คำถาม (Questioning) เป็นวิธีการที่ช่วยประเมินผลได้ง่ายที่สุดโดยเฉพาะด้านความรู้และความคิด เป็นวิธีการที่ทำได้อย่างไม่เป็นทางการ

1.4.4 การสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถตอบข้อมูลได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ลึก ความสนใจ ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ

สรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้คำถาม การสอบถาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวัดความคิดเห็น คือ การสอบถาม และการสัมภาษณ์ และการใช้คำถามโดยใช้เป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและกระบวนการจัดการ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหาร” ไว้ในลักษณะต่างๆ เช่น

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555 : 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารที่สำคัญอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) เป็นกิจกรรมอันดับแรกที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องมีการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เตรียมการไว้ล่วงหน้า เช่น มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจจะขยายกิจการลงทุนสร้างโรงงานใหม่ เพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและรัดกุม

2. การจัดองค์การ (Organizing) เพื่อให้เป้าหมายของธุรกิจที่วางแผนไว้ล่วงหน้าประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะมีการจัดโครงสร้างองค์การ มีการแบ่งงาน มอบหมายงาน จัดพนักงานในการปฏิบัติงานต่างๆ ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์การ เพื่อให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การชี้นำ (Leading) หมายถึง การสั่งการ การชี้แนะของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานตามคำสั่งหรือคำชี้แนะของผู้บังคับบัญชา เพื่อให้การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้นภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึง

4. การควบคุม (Controlling) เป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายของกระบวนการบริหารเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผล ปัจจุบันเกณฑ์การประเมินผลที่ธุรกิจใช้กันมากก็คือ การใช้ Benchmark กับกิจการคู่แข่งที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ศิริ ถีอาสนา (2557 : 8) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกิจกรรมของกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

จากที่กล่าวมา ประเด็นสำคัญของการบริหาร คือ การบริหารสามารถประยุกต์ใช้กับองค์การใดองค์การหนึ่งได้ เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือการสร้างกำไร การบริหารเกี่ยวข้องกับ การเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุดให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) หรือการบรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุดและการบริหารสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์การ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหาร จึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และประสานงานกัน โดยทุกฝ่ายเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การดังที่ปีเตอร์ กล่าวว่าการบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ สิริ ถิอาสนา กล่าวว่าการบริหารเป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Management” อาจแปลว่าการจัดการ หรือการบริหารจัดการก็ได้ มีนักวิชาการได้นิยามความหมายของคำว่า “การจัดการ” หลากหลายดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย การจัดการ (Management) หมายถึง การสั่งการ ควบคุมงาน ดำเนินงาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

เฮลลิเกล และ สโลคัม (Helliegal and Slocum, 1992 : 9) ให้ความหมายว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

กริฟฟิน (Griffin, 1999 : 4) ให้ความหมายของการจัดการ (Management) หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ (A set of functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผลสำเร็จของการจัดการจึงจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลควบคู่กัน

เซอโต (Certo, 2000 : 555) ได้ให้ความหมายของ การจัดการ ว่าหมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการจัดการดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การจัดการ คือชุดของหน้าที่ต่างๆ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่ใช้ทรัพยากรทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล หรือเป็นกระบวนการบริหารที่มีการบูรณาการระหว่างคนกับงาน โดยมีการวางแผนการจัดโครงสร้างองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพที่ทำให้้องค์การธำรงอยู่และเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความหมายของการมีส่วนร่วมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรการเกษตร กระบวนการมีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

วิชิวรร งามละม่อม (2559) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน อย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

วิชาญ ฤทธิธรรม และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ในการรับประโยชน์จากบริการ และมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ และยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนา ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม

สรุป จากความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันเข้ามาดำเนินการนั้น ให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรการเกษตร

ณรัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรในระดับต่างๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการตัดสินใจ ในการทำกิจกรรมด้านต่างๆ โดยทั่วไปเราสามารถนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารกลุ่มและองค์กรการเกษตรได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 การวางแผน สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการที่ประชุมกลุ่มในการวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกัน มีการวางแผนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จัดทำแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติและเกิดผลประโยชน์แก่สมาชิกทุกคน

3.2.2 การจัดองค์กร สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการจัดโครงสร้างองค์กร ทั้งการบริหารผ่านการเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการกลุ่ม รวมไปถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของสมาชิก

3.2.3 การจัดการสมาชิก สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการจัดสมาชิกเข้าทำงานในหน้าที่ต่างๆ จากความสามารถและความเต็มใจและต้องได้รับเท่าเทียมกัน

3.2.4 การอำนวยความสะดวก สมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามแผนและมีการมอบอำนาจหน้าที่ในการทำงาน อาจเป็นสมาชิกกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการต้องให้คำปรึกษาแก่สมาชิกและประสานงาน แก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน

3.2.5 การประเมินผล กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการประเมินผลการทำกิจกรรมกลุ่มแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกและคณะกรรมการเข้ามาดูแลและติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การประเมินผลและความสำเร็จของกลุ่มเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลุ่ม

สรุปได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดทิศทางกระบวนการบริหารจัดการ ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ จึงควรส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงเพื่อสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในกลุ่ม

3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

รัตนานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ (2560, น.233) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มพัฒนา ซึ่งประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนตัดสินใจความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

3) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา โดยประชาชนเข้ามาร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ทั้งประโยชน์อันพึงได้และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

5) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด อาจประเมินในรูปของการประเมินย่อย ประเมินเป็นระยะ หรือประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมิน

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) ได้จำแนกรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และตัดสินใจในช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ และทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการรับผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มด้วย และรวมถึงผลประโยชน์ทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญต้องสังเกต คือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ

สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยนำไปใช้ในแบบสัมภาษณ์ในหัวข้อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

4. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ประกอบด้วย ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น และการวัดความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของความคิดเห็น

อรสา หนูกระแสร (2557, น.7-10) ได้สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคล หมู่คณะ เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยความคิดเห็นจะเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ความคุ้นเคย ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรง

และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น หรือได้อ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริงถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีนิยามและการตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ ก็จะแตกต่างกันไป

นพมาศ ชีรเวทิน (2542, น.99) กล่าวว่า ใน อรสา หนูกระแสรู้ ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอ แนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มาและกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสนับสนุน หรือเป็นปฏิบัติกับต่อบางสิ่งบางอย่างต่อบุคคลบางบุคคล ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนเป็นสิ่งที่มนุษย์สะท้อนความในใจของมนุษย์

สุพัตรา สุภาพ (2545, น.132) กล่าวว่า ใน อรสา หนูกระแสรู้ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะการพูด การเขียน ซึ่งการแสดงออกนี้ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ พฤติกรรมระหว่างบุคคลก่อนการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้

วรัทยา พรหมสุนทร (2555, น.5) ได้สรุปว่า ความคิดเห็น คือ การแสดงออกทางด้านความเชื่อและความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นการพูดหรือการเขียนก็ได้โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงทางบวกหรือทางลบก็ได้

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกของบุคคลได้หลายทาง เช่น ทางอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ต้องมีหลักฐานที่พิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป แล้วนำไปสู่การแปลความหมาย การคาดคะเน โดยอาศัยความรู้ อารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมนั้นเป็นพื้นฐานแสดงออก อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ จะยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ นอกจากนี้ความคิดเห็นยังอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและแสดงออกได้ทั้งในทางบวกหรือทางลบก็ได้ โดยผ่านทาง การพูด การเขียน เครื่องหมายสัญลักษณ์ อารมณ์ความรู้สึก ของบุคคลนั้นได้

4.2 การวัดความคิดเห็น

อรสา หนูกระแสรู้ (2557, น.10) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำที่ต่อสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในรูปทางบวกหรือทางลบ ไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก หรือด้านพฤติกรรม โดยจะวัดเพียง ดี ไม่ดี สนับสนุนคัดค้าน เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย มาตรวัด ทัศนคติแบบนี้แบ่งออกได้หลายประเภท เช่น มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scales) ซึ่งได้สร้างมาตรวัดทัศนคติโดยพัฒนาจากของ Thurstone มีข้อความทั้ง

ทางบวกและทางลบปะทะกัน ส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าข้อความใดตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งจากการใช้มาตรวัดแบบนี้จะพบว่าผู้ตอบที่ช่องไม่มีความเห็นเป็นส่วนมาก จึงใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อยและไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อยแทนคำว่าเฉยๆ เพื่อให้สามารถวัดความคิดเห็นของผู้ตอบได้ มาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็น มีอยู่ 4 วิธี ดังนี้

1) *วิธีของเทอร์สโตน (Thuston's method)* เป็นการสร้างมาตรวัดเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นและทัศนคติไปในทางเดียวกัน เสมือนว่ามีช่วงห่างเท่ากัน (Equal – appearing intervals)

2) *วิธีกัตต์แมน (Guttman's scal)* เป็นวิธีการวัดทัศนคติและความคิดเห็นในแนวเดียวกันสามารถจัดอันดับทัศนคติสูง-ต่ำได้ แสดงให้เห็นถึงการสะสมของความคิดเห็น

3) *วิธีจำแนกแบบเอส คี สเตล (Semantic differential scale)* เป็นการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยใช้คู่คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน (Bipolar adjective) เช่น ดี - เลว, ขยัน - ใจเกียจ เป็นต้น

4) *วิธีของลิเคิร์ต (Likert's method)* เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมใช้กันแพร่หลาย เนื่องจากเป็นวิธีการสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในลักษณะ ชอบหรือไม่ชอบ และจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบอาจมีคำตอบให้เลือก 4 หรือ 5 คำตอบ และให้คะแนน 5,4,3,2,1 หรือ +2,+1,0,-1,-2 ตามลำดับ

สรุปได้ว่า วิธีการวัดของลิเคิร์ต (Likert's method) เป็นมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมใช้ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการกำหนดแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในลักษณะ ชอบหรือไม่ชอบ และจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ตามลำดับ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนากลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนา กลุ่ม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการบริหารกลุ่มองค์การเกษตร ความสำคัญของการบริหารจัดการกลุ่มและองค์การการเกษตร องค์ประกอบการบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร หลักการสำคัญในการบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการบริหารกลุ่มองค์กรการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.33-39) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่ม มีแนวคิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคม และมารวมกันเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิด ร่วมทำเพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม มาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ ที่จะดำรงอยู่ในฐานะสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมร่วมกัน ได้สรุปความหมายขององค์ประกอบที่สำคัญไว้ว่า

1) กลุ่ม ประกอบด้วย คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา เพศ มารวมกันหรือมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้นๆ หรือปัญหาต่างๆ ให้หมดไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง

2) กลุ่ม เกิดจากความสนใจร่วมกันนี้มักจะแสดงออกได้ชัดเจน จากวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มตั้งขึ้นมาต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่สมาชิกทุกคนต้องการจะให้บรรลุเพื่อได้รับผลประโยชน์จากความสนใจนั้นๆ ถ้าหากกลุ่มไม่สามารถดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ได้ กลุ่มก็จะเริ่มสลายตัวและแตกแยก

3) เป็นการปฏิบัติต่อกัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือ สมาชิกภายในกลุ่มนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอก

ณัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-6) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มและองค์การการเกษตรเป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีจุดมุ่งหมาย มีวัตถุประสงค์เดียวกัน ทั้งเพื่อขอความช่วยเหลือ ร่วมกันแก้ปัญหา หรือหาช่องทางในการพัฒนาอื่นๆ ซึ่งการรวมตัวกันนี้มีทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่ได้รับการกระตุ้น สนับสนุนจากทางองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ แต่มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ไม่ว่าจะเป็นการรวมตัวกันโดยการสนับสนุนของหน่วยงานใด สุดท้ายผู้ที่กำหนดแนวทาง และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ย่อมต้องเป็นเกษตรกรผู้เป็นสมาชิก ที่มีพื้นฐานการทำงานคล้ายคลึงกัน มีความต้องการเหมือนกัน สามารถแบ่งปันประสบการณ์และทำงานร่วมกันได้ การดำเนินงานของกลุ่มและองค์การการเกษตร เป็นการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มที่มาจากสมาชิกรวมตัวกันจากปัญหาและความต้องการเดียวกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555) กล่าวว่า การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ที่เรียกว่า “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสคอร์ด (Pams-Posdcord) ได้แก่ การบริหารนโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยความสะดวก

(Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

นอกจากที่กล่าวมา อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือ การปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุม เรื่องต่างๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) การบริหาร คุณธรรม (Morality) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) การบริหารเวลา (Minute) และการ บริหารการวัดผล (Measurement) ซึ่งก็คือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 9M

สรุปได้ว่า การบริหารกลุ่มหรือองค์การการเกษตร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกัน ของสมาชิกกลุ่มโดยมีการวางแผนการทำงานและกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและองค์กรได้

5.2 ความสำคัญของการบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร

ณรัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-6) ได้กล่าวว่า การบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร มีความสำคัญต่อองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายประการสามารถจำแนกความสำคัญของการบริหาร กลุ่มออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

5.2.1 ความสำคัญต่อองค์กร

1) ช่วยให้เกิดการทำงานที่เป็นระบบ เนื่องจากการบริหาร คือการจัดสรร และจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารจึงเปรียบเสมือนหัวใจ ของการทำงาน

2) ช่วยประหยัดทรัพยากรของกลุ่มและองค์กร เพราะการบริหารที่ดี ย่อมมี การคำนึงถึงต้นทุนการทำงานและความคุ้มค่าในกิจกรรมด้านต่างๆ การบริหารจัดการที่ดีจะไม่ทำ ให้เกิดการสูญเปล่าที่ไม่จำเป็นได้

3) ป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินการ การบริหาร เป็นรูปแบบการ ดำเนินการที่เป็นระบบและมีการคิดวิเคราะห์หาวิธีการจัดการที่ดีที่สุดในทุกขั้นตอนจึงช่วยป้องกัน ความเสียหายได้

4) เสริมสร้างภาพลักษณ์ของกลุ่มและองค์กร การทำงานที่เป็นระเบียบ แบบแผน ตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวกและผลลัพธ์ที่ดี

5.2.2 ความสำคัญต่อสมาชิก

1) ป้องกันการทำงานที่ซ้ำซ้อน เนื่องจากการบริหารจัดการ มีการกระจาย ความรับผิดชอบและกำหนดของเขตขั้นตอนการทำงานจึงป้องกันความซ้ำซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้

2) สามารถระบุปัญหาของการทำงานได้ง่าย สามารถระบุข้อผิดพลาดในการทำงานได้ง่าย เนื่องจากแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

3) เกิดการพัฒนาศักยภาพสมาชิก การฝึกฝนการทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบตามระบบขั้นตอนช่วยพัฒนาทักษะการทำงานและการศึกษาระบบการทำงานในองค์กรได้

สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานกลุ่มและองค์กรการเกษตร ซึ่งจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการป้องกันความเสียหาย อำนวยความสะดวกในการทำงาน และเสริมสร้างประสิทธิภาพในองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้

5.3 องค์ประกอบการบริหารกลุ่มและองค์กรการเกษตร

ณัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-12) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกลุ่มและองค์กรการเกษตรมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ผู้บริหาร ทักษะด้านการบริหาร และกระบวนการบริหารที่นำมาใช้ ตามรายละเอียด ดังนี้

5.3.1 องค์ประกอบการบริหาร

- 1) ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับต้นมีหน้าที่ดูแลพนักงานระดับปฏิบัติการเท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมกำกับผู้บริหารท่านอื่นๆ
- 2) ผู้บริหารระดับกลาง มีหน้าที่ในการสั่งการกิจกรรมผู้บริหารอื่นๆ ในการดำเนินงานตามแผนนโยบาย
- 3) ผู้บริหารระดับสูง มีหน้าที่ควบคุมการดำเนินการกิจกรรมองค์กรทั้งหมด

5.3.2 ทักษะการบริหาร

- 1) ทักษะด้านเทคนิค ความสามารถเฉพาะตามรูปแบบองค์กรที่สังกัด
- 2) ทักษะด้านบุคคล ความสามารถในการจัดการกับความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กร เช่น ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร ความเป็นผู้นำ การควบคุมหรือจูงใจ
- 3) ทักษะด้านความคิด ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกแยะ วางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

5.3.3 กระบวนการบริหารงานกลุ่มและองค์กรการเกษตร

1) การวางแผน เป็นการกำหนดเป้าหมายขององค์กร สร้างกลยุทธ์เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และกระจายกลยุทธ์ไปสู่แผนการปฏิบัติงาน โดยกลยุทธ์และแผนการปฏิบัติงานในแต่ละระดับต้องสอดคล้องกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้บริหารและสมาชิกต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำร่วมกัน การกำหนดแผนอาจจะมีหลายลักษณะ เช่น แผนการผลิต แผนการตลาดและแผนกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

2) **การจัดองค์การ** เป็นการออกแบบโครงสร้างกลุ่ม กำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดหน้าที่แต่ละฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ สมาชิกกลุ่มต้องร่วมกัน กำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักของกลุ่ม ความสัมพันธ์ของสมาชิกและทรัพยากรที่มี อยู่ในกลุ่ม และมีการรายงานผลตามลำดับขั้นตอน

3) **การจัดคนเข้าทำงาน** เมื่อมีการกำหนดโครงสร้างของกลุ่มแล้ว หน่วยงานย่อย ในกลุ่มต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบงานตามความสมัครใจของสมาชิกแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐานจาก ประสบการณ์ ความถนัด การยอมรับภายในกลุ่ม โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันดำเนินการแต่ละคน ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

4) **การอำนวยความสะดวก** เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งการ ประสานกิจกรรม การติดต่อ การมอบหมายภารกิจต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่อำนวยความสะดวกในการบริหารงานกลุ่ม คือผู้นำกลุ่มต้องมีการติดตามให้ คำแนะนำ ปรึกษาการทำกิจกรรมของกลุ่มกับสมาชิกที่รับผิดชอบงานนั้น โดยผู้นำกลุ่มควรดำเนินการ ในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมงานมากกว่าการเป็นหัวหน้างาน ซึ่งผู้นำกลุ่มต้องใช้ศิลปะในการ บริหารงาน ทั้งด้านภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การจูงใจ การสร้างขวัญและกำลังใจ มนุษยสัมพันธ์และ การติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ เป็นไปได้อย่างราบรื่น

5) **การจัดการเงิน** เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มและองค์กร การเกษตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดทำ และบริหารเงินทุนกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่ม และองค์กร งบประมาณ ต้นทุน คือเงินหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งอาจจะ ระดมหุ้นจากสมาชิก หรือการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ จึงต้องมีการจัดทำบัญชีควบคุมการ ใช้เงินของกลุ่ม การจัดการเงินจะช่วยให้การควบคุมและประสานกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มและองค์กร ได้ ซึ่งรูปแบบการทำ บัญชีกลุ่มมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ทะเบียนสมาชิกและหุ้น การลงบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายกลุ่ม บัญชีซื้อขายสินค้า เป็นต้น กลุ่มที่มีการจัดการเงินที่ดีและสามารถตรวจสอบได้มักจะเป็นกลุ่มที่ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

6) **การประเมินผลกลุ่ม** เป็นการควบคุมติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงาน การประเมินผลกลุ่ม สามารถทำได้ตลอดเวลาของการดำเนินงาน โดยกลุ่มจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลของการดำเนินงาน ที่ชัดเจน เป็นตัวบ่งบอกถึงผลของการดำเนินงานกลุ่ม เช่น จำนวนเงินทุน จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้น จำนวน รายได้ของกลุ่ม เป็นต้น ผู้นำกลุ่มต้องมีการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติการและเปรียบเทียบผลงาน จริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากผลงานจริงเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องปรับให้เป็นไปตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ในการวิจัยครั้งนี้ในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนผู้วิจัยมุ่งสนใจ ในประเด็น การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การจัดการเงินและการ ประเมินผลกลุ่มมากำหนดในแบบสัมภาษณ์และการจัดสนทนาแบบกลุ่มโดยกิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นขั้นตอนหลักของกระบวนการบริหารงานกลุ่ม ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถปรับเปลี่ยนได้ตาม ความเหมาะสมของกลุ่ม

5.4 หลักการสำคัญในการบริหารกลุ่มและองค์การเกษตร

ณัฐ รัตนเจริญ (2554, น.13) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่ม และองค์การเกษตร ประกอบด้วย การยึดวัตถุประสงค์ของกลุ่มและองค์กร การจัดการที่เป็นระบบ มีความโปร่งใสพร้อมรับการตรวจสอบ มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม มีคุณธรรมจริยธรรม มีการประเมินผลที่ชัดเจน

5.5 ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร

ณัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การ การเกษตร ประกอบด้วย ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร และปัจจัยที่ เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร ดังนี้

5.5.1 ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร เป็นปัจจัยที่ช่วย ส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตรประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกลุ่ม ดังนี้

1) ปัจจัยภายในกลุ่ม ประกอบด้วย

(1) **ด้านสมาชิก** เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวสมาชิกกลุ่มที่ช่วยสนับสนุนให้ การบริหารงานกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ศักยภาพและความพร้อมของสมาชิก การมีพันธ สัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีความภักดีต่อกลุ่ม ยึดมั่นใน อุดมการณ์ของกลุ่ม เชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก

(2) **ด้านผู้นำกลุ่ม** เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และบรรลุวัตถุประสงค์ โดยผู้นำต้องมีปัจจัยด้านบุคลิกภาพและด้านการทำงานของผู้นำ ได้แก่ มี วิสัยทัศน์และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มมีความตั้งใจจริง ซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการชักนำผู้อื่นมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ของกลุ่ม สื่อสารกับสมาชิกภายในกลุ่มได้ สร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้ และมีกลยุทธ์ ในการยกย่องชมเชย ให้รางวัล

(3) *ด้านคณะกรรมการกลุ่ม* เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารงานกลุ่ม และองค์กรประสบความสำเร็จ ได้แก่ คณะกรรมการทำหน้าที่เป็นแกนนำเชื่อมโยง ประสานข้อมูล ข่าวสารของกลุ่มกับสมาชิก และต้องมีความรู้และทักษะในด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีมและการบริหารการเงินกลุ่ม

(4) *ด้านทุนในกลุ่มและองค์กร* ประกอบด้วยทุนที่เป็นทรัพยากรและทุนที่เป็นเงิน ได้แก่ ทุนทรัพยากร จะเป็นในลักษณะของวัตถุดิบในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในชุมชน และสถานที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่ม และเงินทุน แหล่งเงินทุนภายในกลุ่ม โดยการระดมทุนจากสมาชิก

(5) *ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม* โดยการทำกิจกรรมของผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิก ได้แก่ การกำหนดระเบียบภายในกลุ่ม จุดมุ่งหมายกลุ่มที่ชัดเจนวางระบบสื่อสารระหว่างสมาชิก การจัดการข้อมูล การจัดสรรผลประโยชน์ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิก การมีแผนปฏิบัติงานของโครงการ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มและองค์กรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ ขนาดกลุ่มและองค์กรที่เหมาะสม การสรุปบทเรียนของกลุ่มที่ผ่านมา การมีบรรยากาศที่ให้ความสนับสนุนสมาชิก การส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

2) ปัจจัยภายนอกกลุ่ม ประกอบด้วย

(1) *ด้านภาคีความร่วมมือ* เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เช่น ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาคี ความสนใจของคนภายนอก การดำเนินงานในกลุ่มและเครือข่ายเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน

(2) *ด้านเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง* ประกอบด้วย แนวคิดและความจริงใจในการทำงานพัฒนาของเจ้าหน้าที่ การปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม คอยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการพบปะ ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญและสนับสนุนในการดำเนินงาน

5.5.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์กรทางการเกษตร เป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มไม่สามารถบริหารงานไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่น ประกอบด้วย ปัจจัยภายในกลุ่ม และปัจจัยภายนอกกลุ่ม ดังนี้

1) ปัจจัยภายในกลุ่ม ประกอบด้วย

(1) *ด้านสมาชิก* เป็นองค์ประกอบสำคัญของกลุ่มอาจเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์กร เช่น ความแตกต่างในเรื่องมุมมองของสมาชิก ความขัดแย้งด้านอาชีพและผลประโยชน์ของสมาชิก ความไม่ร่วมมือกันของสมาชิก ขาดความเข้าใจในการจัดการ และตัวกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมกลุ่ม

(2) **ด้านผู้นำกลุ่ม** เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานกลุ่ม เช่น การขาดความมุ่งมั่นของผู้นำ ความไม่โปร่งใสของผู้นำกลุ่ม การขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่สำคัญในการบริหารงานกลุ่ม

(3) **ด้านคณะกรรมการ** เช่น ความสามารถและคุณสมบัติของคณะกรรมการไม่เพียงพอ ความไม่โปร่งใสของคณะกรรมการ

(4) **ด้านการจัดการ** เช่น ความไม่เพียงพอในระบบการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การไม่มีการจัดระบบข้อมูล ความไม่ชัดเจนของแนวทางของกลุ่ม ความไม่เพียงพอในการจูงใจ

2) ปัจจัยภายนอกกลุ่ม ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

(1) **ด้านภาคีความร่วมมือ** เช่น อิทธิพลที่กดดันกดดันและ การขัดผลประโยชน์กับชุมชนอื่น การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

(2) **ด้านเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เช่น ความไม่จริงจังของเจ้าหน้าที่ การทำงานที่ไม่ต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ ไม่ประสานกันของหน่วยงานอื่นๆ

สรุปได้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร ประกอบด้วยปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร และนำปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การเรียนรู้การจัดการเงินกองทุน และการประเมินผลการดำเนินงานมากำหนดเครื่องมือในการศึกษาการดำเนินงานของศพช. โดยมีทั้งปัจจัยภายในกลุ่มและปัจจัยภายนอกกลุ่มและองค์การจึงนำประเด็นปัจจัยภายในและภายนอกกลุ่มที่เอื้อต่อการดำเนินงานกลุ่ม และประเด็นปัจจัยภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกลุ่มไปใช้ในการกำหนดในประเด็นการจัดสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ SWOT

6. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา ในที่นี้หมายถึง แนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบัน ไปจนถึงระดับสังคม จากลักษณะสังคมที่เคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่างที่เราควรจะเป็นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่า สังคมที่ได้รับการพัฒนานั่นเอง คำว่า พัฒนา ถูกกำหนดขึ้นโดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างมีรากฐานพัฒนาการทางความคิดที่แตกต่างกันด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัยและความเหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มทฤษฎี ทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่

ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพาและทฤษฎีทางเลือกอื่นๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืน

6.1 ความหมายของการพัฒนา

คำว่า การพัฒนา ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Development นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไป ดังกล่าวแล้วเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนานั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้ดังนี้

ปกรณ์ ปริยากร (2538, น.5) การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่เล็กลงน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

สนธยา พลศรี (2547, น.2) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมาย ดังกล่าวนี้นี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ

6.2 ความหมายการพัฒนาในทางการวางแผน

การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

สนธยา พลศรี (2547, น.4) การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผน กำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนที่มีการกำหนดทิศทางหรือกำหนดรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าใคร ทำอะไร อย่างไร เมื่อใด เป็นต้น โดยเป้าหมายสุดยอดของการพัฒนาอยู่ที่คนและคุณภาพชีวิตของคน

7. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ศูนย์ การจัดการ ดินปุ๋ย และชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวไว้ในคู่มือการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ปี 2558 โดยมีรายละเอียดดังนี้

เป้าประสงค์หลักของโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

1. เกษตรกรได้รับการยกระดับความรู้เรื่องดินและปุ๋ย ผ่านศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร
2. เกษตรกรสามารถจัดการดินและใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มผลผลิตลดต้นทุนการผลิตได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน
3. เกิดเป็นการจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ขึ้นทั่วประเทศ

7.1 วัตถุประสงค์

- 7.1.1 เพื่อเป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ด้านดินและปุ๋ยที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร
- 7.1.2 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต
- 7.1.3 เพื่อให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน ให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเบื้องต้น พร้อมทั้งจัดหาและบริการจำหน่ายปัจจัยการผลิต เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำสามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน

7.2 เป้าหมาย

- 7.2.1 มีศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 882 ศูนย์/อำเภอละ 1 ศูนย์ทั่วประเทศ ในปี 2558 (รวม ศคปช. ต้นแบบ ในปี 2557 ด้วย)
- 7.2.2 ในปี พ.ศ. 2558 ดำเนินการให้เกษตรกรสมาชิก ศคปช. จำนวน 17,640 ราย (ศคปช. ละ 20 ราย) ได้เรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ด้านดินและปุ๋ยและใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

7.3 แนวทางการคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.)

- 7.3.1 เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งและมีสมาชิกอย่างน้อย 20 ราย มีความสนใจ สมัครใจเข้าร่วมโครงการ และพร้อมจะจัดตั้งเป็น ศคปช.
- 7.3.2 เกษตรกรสมาชิกมีต้นทุนการผลิตสูง ต้องการที่จะลดต้นทุนการผลิต

7.3.3 มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม เพื่อสามารถจัดหาปุ๋ยจำหน่ายให้สมาชิกได้ใช้ตามคำแนะนำ

7.3.4 ได้รับหรือสามารถจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. และเพื่อขยายผลไปสู่เกษตรกรในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ ศคปช.

7.4 องค์ประกอบ

7.4.1 สถานที่ตั้งศูนย์ ป้ายชื่อศูนย์ วัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน และการดำเนินกิจกรรมด้านดินและปุ๋ย

7.4.2 แปลงเรียนรู้และจุดสาธิต ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยสำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติให้แก่เกษตรกรและชุมชน

7.4.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยเกษตรกรสมาชิก ซึ่งเป็นเจ้าของศูนย์บริการดินปุ๋ยชุมชนร่วมคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ศคปช. เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการงาน พัฒนาความรู้ด้านดินและปุ๋ยเพื่อการผลิตพืช การจัดหาและบริการจำหน่ายปัจจัยการผลิต และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของ ศคปช. เป็นต้น

7.4.4 ทีมปฏิบัติการประจำศูนย์โดยแบ่งหน้าที่แต่ละด้าน เช่น ด้านบริการตรวจวิเคราะห์ดินและให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเบื้องต้น ด้านประชาสัมพันธ์หลักสูตรการฝึกอบรมและความก้าวหน้าของ ศคปช. ด้านประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งแหล่งทุนและวิชาการ ด้านการบันทึกรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์ดิน คำแนะนำการใช้ปุ๋ย ต้นทุนและผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติในไร่นาของเกษตรกรสมาชิกและวิทยากรเกษตรกร (Smart Farmer) ในเทคโนโลยีแต่ละเรื่อง

7.4.5 เงินทุนหมุนเวียน คือ เงินทุนที่ได้จากการบริการจำหน่ายปัจจัยการผลิต รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกตามข้อตกลง ในส่วนของเงินหรือปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการหรือเงินที่ระดมทุนจากเกษตรกรสมาชิก และที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ

7.5 บทบาทและภารกิจ

7.5.1 ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว และอาจรวมถึงการบริการตรวจวัดอินทรีย์วัตถุในดินด้วยชุดตรวจสอบอินทรีย์วัตถุในดิน

7.5.2 ให้บริการวิชาการด้านดินและปุ๋ย

1) ให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดหรือปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและรวมถึงเทคโนโลยีอื่นที่ในอนาคตจะได้รับการพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2) จัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดินและปุ๋ย

3) จัดทำแปลงเรียนรู้และจุดสาธิต เพื่อขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

7.5.3 บริการจัดหาและจำหน่ายปัจจัยการผลิต คุณภาพดี ราคาถูกโดยเฉพาะแม่ปุ๋ย เพื่อให้สมาชิกและชุมชนได้ใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำ

7.6 แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

7.6.1 เป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ของกรมส่งเสริมการเกษตร

7.6.2 จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชนโดยกำหนดหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ด้านดินและปุ๋ยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

7.6.3 สร้างทีมปฏิบัติการประจำศูนย์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย

7.6.4 ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการใช้ปุ๋ยและการปรับปรุงบำรุงดินเบื้องต้น

7.6.5 จัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย รวมทั้งด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการลดต้นทุนการผลิต

7.6.6 มีฐานข้อมูลสถานที่ตั้ง ศดปช. แปลงของสมาชิก ผลการวิเคราะห์ดิน คำแนะนำการใช้ปุ๋ย ต้นทุนและผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติในไร่นาของเกษตรกรสมาชิก เพื่อใช้ประกอบในการจัดทำแผนที่ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และเผยแพร่ขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนภาครัฐได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อไป

7.6.7 จัดทำแปลงเรียนรู้และจุดสาธิต เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต

7.6.8 เชื่อมโยงเครือข่าย ศดปช. ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดหาแม่ปุ๋ย คุณภาพดี ราคาถูก บริการให้สมาชิกและชุมชนอย่างทั่วถึง

7.6.9 เป็นศูนย์กลางรองรับโครงการที่ภาครัฐหน่วยงานต่างๆ จะนำโครงการที่เกี่ยวข้องลงไปบูรณาการงานและงบประมาณร่วมกัน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน และส่งต่อหน่วยงานวิชาการ ภาครัฐ ศดปช. ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้

7.6.10 จัดหาแหล่งเงินทุนเพิ่มเติม จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. และจัดหาแม่ปุ๋ย คุณภาพดี ราคาถูกบริการจำหน่ายให้สมาชิกและชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

7.6.11 ประชาสัมพันธ์ผลงานและความก้าวหน้าของ ศคปช. ผ่านสื่อ ในระดับต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

7.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกร/ชุมชน/สิ่งแวดล้อม

7.7.1 เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต

7.7.2 เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีได้ อย่างน้อยร้อยละ 20

7.7.3 เกษตรกรเป้าหมายและชุมชน ได้ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสม

7.7.4 เกิดการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการผลิตและความเป็นอยู่ของชุมชน

7.7.5 ทรัพยากรดินได้รับการบำรุงรักษาให้สามารถผลิตพืชผลที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

7.7.6 ลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของเกษตรกร

สรุปได้ว่า ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยในชุมชน มีบทบาทและภารกิจหลักคือ การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจวิเคราะห์ดินแบบรวดเร็ว (Soil test kit) แปลผล และให้คำแนะนำการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยเบื้องต้น บริการจัดหาแม่ปุ๋ยที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง โดยมีคณะกรรมการ ศคปช. เป็นเกษตรกรสมาชิกเอง ดำเนินการบริหารจัดการศูนย์ ในขณะที่เจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยงช่วยกำกับ ดูแล และให้คำปรึกษา

8. บริบทชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

8.1 ข้อมูลทั่วไป

8.1.1 ประวัติตำบลโพทะเล

เป็นตำบลเก่าแก่มาพร้อมทั้งอำเภอสิงห์หรืออำเภอบางระจันในปัจจุบันมีอาณาเขตกว้างขวาง จนต่อมาต้องแบ่งไปเป็นตำบลบ้านจ่า (ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอบางระจัน) และตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอค่ายบางระจัน กำนันที่ปกครองคนแรกเป็น “ขุน” หรือ “ขุนโพทะเล” (เอี่ยม) เป็นกำนันที่เข้มแข็ง คนเกรงกลัวมาก เป็นเศรษฐี มีฐานะ มีช้าง 3 เชือก ชอบดีไก่ ไปตรวจท้องที่ชอบขี้ม้า ถ้าเป็นหน้าฝนชอบขี่ความหางด้วน พื้นเพเดิมท่านขุนกำนันเป็นคนชาวบ้านจ่า ความหมายของชื่อตำบล เป็นคำเรียกชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ชอบขึ้นตามหนอง ห้วย บึงที่ชื้นและมีลักษณะคล้ายต้นกระทุ่มน้ำ มีดอกคล้ายดอกสมอฝ้าย ผลคล้ายมะฝ่อ ใบคล้ายใบโพธิ์ ซึ่งต้นโพทะเลหาได้ไม่น้อยมากแล้วในปัจจุบัน

8.1.2 ที่ตั้ง และอาณาเขตติดต่อ

ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของจังหวัดสิงห์บุรี ห่างจากจังหวัดสิงห์บุรี ประมาณ 24 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอค่ายบางระจัน ประมาณ 11 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตการปกครองอำเภอค่ายบางระจัน มีเนื้อที่ทั้งหมด 18.72 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสระแจง อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคอทราย อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีและตำบลสีบัวทอง จังหวัดอ่างทอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านจ่า อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

8.1.3 เขตการปกครอง

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านดอนมะสัง

หมู่ที่ 2 บ้านหนองลิ

หมู่ที่ 3 บ้านคลองระมาน

หมู่ที่ 4 บ้านดอนมะขาม

หมู่ที่ 5 บ้านโพธิ์ทะเล

หมู่ที่ 6 บ้านกลับ

หมู่ที่ 7 บ้านดอนตะโหนด

หมู่ที่ 8 บ้านท่าลอบ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	ดอนมะสัง	208	233	441	169
2	หนองลี	347	354	407	262
3	คลองระมาน	470	482	952	318
4	ดอนมะขาม	370	369	739	229
5	โพธิ์ทะเล	249	255	504	167
6	บ้านกล้วย	226	228	454	14
7	คอนตะโหนด	125	148	273	106
8	ท่าลอบ	269	292	561	183
รวม		2,264	2,361	4,625	1,576

ที่มา : ข้อมูลตามทะเบียนราษฎร สำนักงานทะเบียนอำเภอค่ายบางระจัน ณ วันที่ 20 เมษายน 2561

ภาพที่ 2.1 ที่ตั้งหมู่บ้านของตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
จำแนกตามเขตการปกครอง

ที่มาภาพ : องค์การบริหารส่วนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี, 2565

8.1.4 จำนวนประชากร

มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 4,661 คน เป็นชายจำนวน 2,279 คน หญิง 2,382 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,430 ครัวเรือน

8.1.5 อาชีพประชากร

เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่การเกษตรทั้งตำบล จึงเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำให้เป็นแหล่งผลิตข้าว อ้อย และพืชผักที่สำคัญของจังหวัด

การเพาะปลูก ประชากรส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูก ไร่ละ 70 เช่น ทำนา ทำไร่ อ้อย ปลูกพืชระยะสั้น

การประมง ไม่มีการประมง ในแหล่งน้ำธรรมชาติ หมู่ที่ 1-8 นำพันธุ์ปลา หลากหลายชนิดมาปล่อยเพื่อให้ประชาชนไว้เป็นอาหารดำรงชีพ

การปศุสัตว์ เลี้ยงไก่ เป็ด โค สุกร กระบือ เป็นต้น รวมไร่ละ 10

รับจ้างทั่วไป ไร่ละ 15

รับราชการ ไร่ละ 5

8.2 สภาพสังคม

8.2.1 การสาธารณสุข

มีสถานบริการสาธารณสุข จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลโพทะเล ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 มีร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 2 แห่ง อัตรากามีและใช้ตัวมารดา น้ำ ไร่ละ 100

8.2.2 การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มีสถานีตำรวจภูธรโพทะเล จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 มีที่พักระบาด ประจำตำบลโพทะเล จำนวน 1 แห่ง ศูนย์อพพร. จำนวน 1 แห่ง และศูนย์ปฏิบัติการกู้ชีพ-กู้ภัย อบต.โพทะเล จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ อบต. โพทะเล หมู่ที่ 1

8.2.3 การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านหนองลิ่ววิทยาคม 2) โรงเรียนวัดโพธิ์ทะเลสามัคคี 3) โรงเรียนวัดบ้านกล้วย

โรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส) จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านหนองลิ่ววิทยาคม 2) โรงเรียนวัดโพธิ์ทะเลสามัคคี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโพทะเล 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกล้วย

8.2.4 สถาบันทางศาสนา

ประชาชนในเขตส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดและสำนักสงฆ์จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) วัดราษฎร์บำรุงหนองลี หมู่ที่ 1 2) วัดคลองระมาน 3) วัดโพธิ์ทะเลสามัคคี 4) วัดบ้านกล้วย และ 5) วัดคอนตะโหนด

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จากการตรวจเอกสารมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก ศคปช.

9.1.1 เพศ

กาญจนารมณี ทองโปร่ง (2562, น.3117) ศึกษาการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมาชิกสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.80 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 47.20 สอดคล้องกับภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า สมาชิกร้อยละ 55.7 เป็นเพศหญิง และอดุลย์ กองสัมฤทธิ์ (2557, น.84) ศึกษาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.75 แต่ไม่สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.56) ศึกษาการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพผู้ผลิตเห็ดตับเต่าขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนที่ศึกษา เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.92 แต่สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 71.6 เป็นเพศชาย

9.1.2 อายุ

กาญจนารมณี ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิก ศคปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ ร้อยละ 40.10 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีอายุเฉลี่ย 52.49 ปี สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดนครปฐม ร้อยละ 36.7 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี อายุเฉลี่ย 49.07 ปี และภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัด

บึงกาฬ ร้อยละ 53.0 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี อายุเฉลี่ย 47.02 ปี แต่ไม่สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.55) ร้อยละ 48.75 ของสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีอายุระหว่าง 30-39 ปี และอดุลย์ กองสัมฤทธิ์ (2557, น.85) ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 46.50 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี

9.1.3 ระดับการศึกษา

กาญจนารมณี ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิก ศคปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 61.30 เช่นเดียวกับ ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดบึงกาฬ ร้อยละ 61.70 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และวสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดนครปฐม จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 30.3 และชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.55) ร้อยละ 69.36 ของประชากรที่ศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า แต่ไม่สอดคล้องกับ อดุลย์ กองสัมฤทธิ์ (2557, น.85) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.25

9.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพรุ่ง บุญเลิศ และคณะ (2560) ศึกษา ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตร ร้านค้าชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน แต่พัฒนาพีไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.46) ศึกษาความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าร้อยละ 61.3 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน

9.1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนมากที่สุด 5 คน น้อยที่สุด 1 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.08 คน สอดคล้องกับพัฒนาพีไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.46) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 74.4 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน หรือน้อยกว่าเฉลี่ย 2.95 คน กิติยา นวลหิน (2557) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรในอำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรธานี พบว่า จำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.25 คน และไพรุ่ง บุญเลิศ และคณะ (2560) พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน

9.2 สภาพสังคมของสมาชิก ศคปช.

9.2.1 สถานภาพใน ศคปช.

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สถานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 45 เป็นเพียงสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สอดคล้องกับ กาญจนารมณ์ ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า ร้อยละ 78.9 เป็นเพียงสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์

9.2.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า ร้อยละ 47.5 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 32.5 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 15.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดบึงกาฬ ร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกาญจนารมณ์ ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิก ศคปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ร้อยละ 64.80 เป็นสมาชิก ธ.ก.ส. ว่าที่ ร.ต.รุ่งโรจน์ ลินธุ์เทียม (2555, น.57) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.2 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 33.6 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และร้อยละ 7.5 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัว แต่ไม่สอดคล้องกับ พัฒน์พิไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.44) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64.6 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 24.9 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และ ร้อยละ 0.5 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

9.3 สภาพเศรษฐกิจของสมาชิก ศคปช.

9.3.1 อาชีพหลัก

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า ร้อยละ 70.8 ประกอบอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 16.9 รับจ้างทางการเกษตร และร้อยละ 12.3 รับจ้างทั่วไป ว่าที่ ร.ต.รุ่งโรจน์ ลินธุ์เทียม (2555, น.54) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 64.2 รองลงมา ร้อยละ 15.8 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และร้อยละ 10.6 ประกอบอาชีพอื่นๆ และสอดคล้องกับ สุदारัตน์ เข้มเงิน และคณะ (2560) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 57.9 ตามลำดับ

9.3.2 พื้นที่การเกษตร

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดนครปฐม มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 7.27 ไร่ และสมาชิกเช่าที่ดินเฉลี่ย 12.29 ไร่ และภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.44 ไร่ สอดคล้องกับ ไพรุ้ง บุญเลิศ และคณะ พบว่า พื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนชนเฉลี่ย 12.01 ไร่ แต่ไม่สอดคล้องกับ จิตจิรา ไชยขวัญ (2556, น.1201) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 21.65 ไร่ และกิตติยา นวลหิน (2557) พบว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 21.97 ไร่

9.3.4 รายได้ของครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดนครปฐม มีรายได้เฉลี่ย 201,320 บาท/ปี สอดคล้องกับภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศคปช. จังหวัดบึงกาฬ มีรายได้เฉลี่ย 16,278 บาท/เดือน ไม่สอดคล้องกับจิตจิรา ไชยขวัญ (2556, น.1201) พบว่า รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 341,472.39 บาท/ปี และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 122,489.66 บาท/ปี และเจณิภา คงอ้อม (2561, น.161) พบว่า รายได้เฉลี่ย 25,001 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 35.70 สุดารัตน์ แซ่มเงิน และคณะ (2560, น.135) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 10,615.79 บาท/เดือน และกิตติยา นวลหิน (2557) พบว่า รายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 144,687 บาท

9.4 การดำเนินงานของ ศคปช.

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีการดำเนินงานด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด คือ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมา คือ มีการดำเนินงานในระดับมาก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.15) ด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และด้านบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.83)

9.5 ความคิดเห็นในการดำเนินงานของ ศคปช.

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.53) จากการศึกษาความคิดเห็นในการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิก ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความคิดเห็นว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยาก อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นว่าแม่ปุ๋ยมีราคาแพงอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นว่าร้านที่จำหน่ายแม่ปุ๋ยมีน้อยอยู่ในระดับมาก เช่นกัน และมีความคิดเห็นว่าขาดการรับรู้ความชำนาญในการคำนวณปุ๋ย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง

ไม่สอดคล้องกับ วราภรณ์ จรรย์ชัย และสุพัตรา ศรีสุวรรณ (2558) ที่ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ในการปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นวิธีการใช้มีความสะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก สามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งช่วยลดระยะเวลาในการหว่านปุ๋ย ทำให้เกษตรกรมีเวลาว่างมากขึ้น สามารถอภิปรายได้ว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังคิดว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยาก เนื่องจากยังไม่เข้าใจ และยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1134) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.61) ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.59) เป้าหมายของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.54) กิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.52) การสร้างและรักษามาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.40) แรงผลักดันของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมา คือ มีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.08) การปรับตัวของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) โดยมีปัจจัยภายนอกเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ มีนโยบายภาครัฐที่อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมา คือมีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายการดำเนินงานของจังหวัดบึงกาฬ (ค่าเฉลี่ย 4.12) และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99)

รวีวรรณ ไชยเมืองเลน (2553, น.41) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มคือการบริหารจัดการที่ดี มีการกระจายการทำงาน โดยมอบหมายและการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน

9.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของ ศดปช.

9.6.1 ปัญหา

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.55) จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิก ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์

จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีปัญหาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับ การแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ การคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และการใช้ ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีการรับรู้ในทุกประเด็น ยกเว้น การแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ และการคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในขณะที่การใช้ตามการรับรู้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามทุกประเด็น ยกเว้น การแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ การคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถอธิบายได้ว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังมีความเกี่ยวกับการแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ การคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากยังขาดการรับรู้ความเข้าใจและไม่สามารถปฏิบัติได้

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1136) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.79) โดยมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 2.31) และการมีส่วนร่วมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.08) รองลงมา เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถของสมาชิกศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.62) ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 1.59) ด้านลักษณะผู้นำศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.57) ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.55)

9.6.2 ข้อเสนอแนะ

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1137) จากการศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยมีข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.40) รองลงมา มีข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.12) ด้านลักษณะผู้นำศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) และมีข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.64) ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 2.62)

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559,น.56) ให้ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ว่าไว้ ดังนี้

- 1) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ดังนั้นในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนควรเน้นให้สมาชิกนำความรู้ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงเพื่อการลดต้นทุนการผลิตพืช
- 2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตพืช จึงควรส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยและสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง
- 3) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ยังรับการสนับสนุนเรื่องปุ๋ยจากภาครัฐ ระบบการส่งเสริมการเกษตรยังพึ่งภาครัฐ ดังนั้นในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิทยากรจะต้องเน้นให้สมาชิกเกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองมากกว่าขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ
- 4) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ดังนั้นควรทำการส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้สามารถมีการรับรู้และเข้าใจ จะได้ช่วยพัฒนาการจัดการดินและปุ๋ยในชุมชนได้ด้วยการศึกษาอบรมสมาชิกเพิ่มขึ้น
- 5) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ควรทำความเข้าใจเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำมาปรับใช้กับพื้นที่ทางการเกษตรของตนเอง
- 6) ควรให้การส่งเสริมเกี่ยวกับเรื่องการแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ เนื่องจากสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องการให้ส่งเสริมและสมาชิกยังขาดความรู้
- 7) ควรแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแปรผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการ และการคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติงานได้

9.7 แนวทางการพัฒนา ศคปช.

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและนำมากำหนดเป็นเครื่องมือในแบบสอบถามและประเด็นการสนทนาแบบกลุ่ม ดังนี้ สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี การจัดการ/การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและความคิดเห็นต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์

จัดการคิณปุ้ยชุมชนตำบลโพทะเล การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดทำกลยุทธ์และหาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศูนย์จัดการคิณปุ้ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอกำบายางระจัน จังหวัคสิงห์บุรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” เป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือการวิจัยในการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ดำเนินการเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร

เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2564 จำนวน 30 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ศึกษาสภาพภูมิสังคมของเกษตรกรสมาชิก ศึกษาด้านการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่ม/ศูนย์ เพื่อออกแบบกรอบงานวิจัย กำหนดขอบเขตในการสร้างคำถามในแบบสอบถาม เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2) กำหนดขอบเขตและเนื้อหา โดยศึกษาและออกแบบแบบสอบถามให้มีความชัดเจน ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดแต่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(Conbach, Alpha Coefficient) จากนั้น นำแบบสอบถามมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

5) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วไปทดสอบกับประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล คือ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

6) นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ทำการบันทึกข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.2.2 ประเด็นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 30 คน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพภูมิสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศคปช. ตำบลโพทะเล เป็นคำถามแบบเลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางสภาพสังคมสภาพเศรษฐกิจ ดังนี้

1) สภาพสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม การเป็นผู้นำในชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชน

2) สภาพเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ลักษณะการถือครองที่ดิน อาชีพหลักและรองแหล่งเงินทุน รายได้ รายจ่าย จำนวนแรงงานครัวเรือน พื้นที่ถือครองทางการเกษตร เครื่องจักรเครื่องมือทางการเกษตรของครัวเรือน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล เป็นคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบไปด้วย ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน เป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด ตามลำดับ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามดังนี้

ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

ความกว้างของอันตรภาคชั้นหรือช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณ โดยการใช้สมการทาง คณิตศาสตร์ดังนี้ (Fisher อ้างถึงในชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์, 2539 : 15)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับความคิดเห็น ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้ โดยแบ่งคะแนนตามค่าเฉลี่ย ออกเป็น 5 ระดับ คือ

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของ

สมาชิกศูนย์จัดการคืนปฎิชุมชนตำบลโพทะเล

1) ปัญหาในการดำเนินงานของ สดปช. ตำบลโพทะเล ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน รวมถึงด้านอื่นๆ คือ ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย เป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อยปานกลาง มาก มากที่สุด ตามลำดับ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

- ระดับความเป็นปัญหาน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
- ระดับความเป็นปัญหาน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
- ระดับความเป็นปัญหাপานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
- ระดับความเป็นปัญหามาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
- ระดับความเป็นปัญหามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับของปัญหาในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้ โดยแบ่งคะแนนตามค่าเฉลี่ย ออกเป็น 5 ระดับ คือ

- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง ปัญหา ระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง ปัญหา ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง ปัญหา ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง ปัญหา ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง ปัญหา ระดับน้อยที่สุด

2) ข้อเสนอแนะ เป็นแบบคำถามปลายเปิด

1.3 เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็นเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2564 จำนวน 30 คน ซึ่งระยะเวลาในการดำเนินการสอบถามอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ถึง มีนาคม 2565

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการจัดกลุ่มข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) คือ ประธาน คณะกรรมการและสมาชิกบางราย จาก ศคปช. ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จำนวน 9 คน (ทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง) และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด และระดับอำเภอผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ศึกษาด้านการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่ม/ศูนย์ เพื่อกำหนดขอบเขตในการสร้างแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ และแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2) กำหนดขอบเขตและเนื้อหาแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ และแบบสอบถาม ให้มีความชัดเจน ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) ดำเนินการสร้างแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ และแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มให้สอดคล้องวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4) นำแบบบันทึกข้อมูลที่ได้ออกแบบเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

5) ดำเนินการนัดหมายเพื่อทำการการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยแบ่งประเด็นคำถาม ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชุมชน (การใช้บริการจากสมาชิกและเกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิก, พี่ที่ปลูก การให้คำแนะนำ) ปัจจัยภายนอกชุมชน นโยบายภาครัฐ ภาคเอกชน ด้านเศรษฐกิจ (ราคาปุ๋ย, ราคาผลผลิต) ด้านสังคม และการยอมรับ แล้วนำมาการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และจัดทำกลยุทธ์เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูล ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน และรวมไปถึงด้านการขยายผลและการสร้างเครือข่าย

2) แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา การคมนาคม ระบบชลประทาน ระบบการสื่อสาร ท่าเลที่ตั้ง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มจากกลุ่มประชากร โดยทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกบางราย รวมจำนวน 9 คน และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด และระดับอำเภอผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 2 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม 2565 ถึงพฤษภาคม 2565

2.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิได้จากองค์การบริหารส่วนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ข้อมูลสารสนเทศ วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลโพทะเล คือการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ (TOWS Matrix)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 3) สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และ 4) แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลทฤษฎี และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการวิเคราะห์และแปลผลของข้อมูลในลักษณะของการพรรณนา โดยมีตารางประกอบ ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล

อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก

N = 30			
	ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	19	63.3
	หญิง	11	36.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

			N = 30
ข้อมูล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)			
น้อยกว่า 31		1	3.3
31 - 40		1	3.3
41 - 50		3	10.0
51 - 60		6	20.0
มากกว่า 60		19	63.4
ต่ำสุด = 28 ปี	สูงสุด = 80 ปี	ค่าเฉลี่ย = 61.9 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.58
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้รับการศึกษา		1	3.3
ประถมศึกษา		13	43.3
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า		7	23.3
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)		4	13.3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)		3	10.0
ปริญญาตรี		2	6.7
สูงกว่าปริญญาตรี		0	0
การประกอบอาชีพ			
การประกอบอาชีพหลัก			
ทำนา		28	93.3
ปศุสัตว์		1	3.3
ข้าราชการบำนาญ		1	3.3
การประกอบอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ทำสวน		7	23.3
ค้าขาย		2	6.7
ทำนา		1	3.3
ปศุสัตว์		1	3.3
รับจ้าง		6	20

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 30

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1	1	3.3
2	5	16.7
3	8	26.7
4	8	26.7
5	3	10.0
มากกว่า 5	5	16.7
ต่ำสุด = 1	สูงสุด = 12	ค่าเฉลี่ย = 4
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.1		

จากตารางที่ 4.1 การศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของสมาชิก ผลการวิจัยพบว่า **เพศ** สมาชิกร้อยละ 63.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 36.7 เป็นเพศหญิง **อายุ** สมาชิกร้อยละ 63.4 มีอายุมากกว่า 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 20.0 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 10.0 มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี ร้อยละ 3.3 ที่เท่ากัน มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และน้อยกว่า 31 ปี โดยที่สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 61.9 ปี อายุต่ำที่สุด 28 ปี อายุสูงที่สุด 80 ปี

ระดับการศึกษา สมาชิกร้อยละ 43.3 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 23.3 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ร้อยละ 13.3 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ 10.0 จบการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 6.7 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และร้อยละ 3.3 ไม่ได้รับการศึกษา

การประกอบอาชีพ สมาชิกร้อยละ 93.3 มีอาชีพหลักทำนา รองลงมาในจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 3.3 มีอาชีพหลักทำปลุ่สัตว์และข้าราชการบำนาญ สำหรับอาชีพรองพบว่าสมาชิกร้อยละ 23.3 มีอาชีพรองทำสวน รองลงมา ร้อยละ 20.0 มีอาชีพรองรับจ้าง ร้อยละ 6.7 มีอาชีพรองค้าขาย และในจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 3.3 มีอาชีพรองทำนาและปลุ่สัตว์

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกร้อยละ 26.7 ในจำนวนที่เท่ากัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 16.7 ในจำนวนที่เท่ากัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 2 คน และมากกว่า 5 คน ร้อยละ 10.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน และร้อยละ 3.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 คน

1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทางสังคมของสมาชิก ประกอบด้วย การดำรงตำแหน่งทางสังคม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของสมาชิก

N = 30		
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่ดำรงตำแหน่งทางสังคม	15	50.0
ดำรงตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน	2	6.7
ผู้นำกลุ่ม	4	13.3
เกษตรกรต้นแบบ	3	10.0
ปราชญ์ชาวบ้าน	1	3.3
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	2	6.7
อสม.	8	26.7
การเป็นสมาชิกของกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มเกษตรกร	3	10.0
ลูกค้า ธ.ก.ส.	13	43.3
สหกรณ์การเกษตร	1	3.3
ศพช.	30	100.0

จากตารางที่ 4.2 การศึกษาสภาพทางสังคมของสมาชิก ผลการวิจัย พบว่า การดำรงตำแหน่งทางสังคม สมาชิกจำนวนกึ่งหนึ่ง ร้อยละ 50.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และสมาชิกร้อยละ 26.7 มีตำแหน่งทางสังคม เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รองลงมา ร้อยละ 13.3 มีตำแหน่งเป็นผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 10.0 มีตำแหน่งเป็นเกษตรกรต้นแบบ ร้อยละ 6.7 ในจำนวนที่เท่ากันมีตำแหน่งเป็นผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และร้อยละ 3.3 มีตำแหน่งปราชญ์ชาวบ้าน

การเป็นสมาชิกของกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 100.0 เป็นสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.) รองลงมาร้อยละ 43.3 เป็นลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร้อยละ 10.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 3.3 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล

อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก ประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย ของครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรของครัวเรือน และเครื่องจักรกลการเกษตรที่เป็นของครัวเรือน ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก

			N = 30
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
รายได้ของสมาชิก			
ในภาคการเกษตร (บาท/ปี)			
น้อยกว่า 50,001	3	10.0	
50,001 - 100,000	8	26.7	
100,001 - 150,000	7	23.3	
150,001 - 200,000	3	10.0	
200,001 - 250,000	2	6.7	
มากกว่า 250,000	7	23.3	
ต่ำสุด = 28,000 บาท/ปี	สูงสุด = 400,000 บาท/ปี		
ค่าเฉลี่ย = 174,433 บาท/ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 106,786.29 บาท/ปี		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 30

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นอกภาคการเกษตร (บาท/ปี)		
ไม่มีรายได้	20	66.7
น้อยกว่า 20,001	3	10.0
20,001 - 40,000	2	6.7
40,001 - 60,000	0	0
60,001 - 80,000	1	3.3
มากกว่า 80,000	4	13.3
ต่ำสุด = 15,000 บาท/ปี	สูงสุด = 111,000 บาท/ปี	
ค่าเฉลี่ย = 20,200 บาท/ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 36,196.13	
รายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 50,001	3	10.0
50,001 - 150,000	15	50.0
150,001 - 250,000	3	10.0
250,001 - 350,000	6	20.0
350,001 - 450,000	0	0
มากกว่า 450,000	3	10.0
ต่ำสุด = 28,000 บาท/ปี	สูงสุด = 500,000 บาท/ปี	
ค่าเฉลี่ย = 187,933 บาท/ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 133,699.40	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 30

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายในครัวเรือน (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 50,001	3	10.0
50,001 - 100,000	11	36.7
100,001 - 150,000	11	36.7
150,001 - 200,000	1	3.3
200,001 - 250,000	2	6.7
มากกว่า 250,000	2	6.7
ต่ำสุด = 28,000 บาท/ปี	สูงสุด = 400,000 บาท/ปี	
ค่าเฉลี่ย = 131,933 บาท/ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 82,318.86	
จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1	15	50.0
2	10	33.3
3	4	13.3
4	1	3.3
ต่ำสุด = 1 คน	สูงสุด = 4 คน	ค่าเฉลี่ย = 1.7 คน
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.82		
ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
น้อยกว่า 11	8	36.7
11-20	4	13.3
21-30	6	20.0
31-40	6	20.0
41-50	3	10.0
มากกว่า 50	3	10.0
ต่ำสุด = 4 ไร่	สูงสุด = 76 ไร่	ค่าเฉลี่ย = 28.7 ไร่
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 19.4		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 30		
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ของตนเอง	20	66.7
เช่า	16	53.3
ทำฟรี	0	0
แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตรของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ตนเอง	23	76.7
ธ.ก.ส.	14	46.7
ธนาคารพาณิชย์	0	0
สหกรณ์การเกษตร	2	6.7
กองทุนหมู่บ้าน	13	43.3
กลุ่มออมทรัพย์	1	3.3
แหล่งเงินกู้ในระบบ	0	0
ญาติ/เพื่อนบ้าน	3	10.0
เครื่องจักรกลการเกษตรที่เป็นของครัวเรือน		
ไม่มี	4	13.3
มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	25	83.3
รถแทรกเตอร์	7	23.3
รถไถเดินตาม	5	16.7
เครื่องสูบน้ำ	25	83.3
เครื่องพ่นยา	15	50.0
รถค้ำนา	0	0
รถเกี่ยวนา	0	0
เครื่องหยอดเมล็ด	0	0
เครื่องนวดข้าว	0	0

จากตารางที่ 4.3 การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก พบว่า

รายได้ของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ รายได้ในภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รายได้ของครัวเรือนทั้งหมด และรายจ่ายในครัวเรือน สามารถแยกผลการศึกษาตามประเภทดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) สมาชิกมีรายได้จากในภาคการเกษตรสูงสุด ที่ร้อยละ 26.7 อยู่ในช่วง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 23.3 ในจำนวนที่เท่ากัน มีรายได้ในช่วง 100,001 - 150,000 บาทต่อปี และมากกว่า 250,000 บาทต่อปี ร้อยละ 10.0 ในจำนวนที่เท่ากัน มีรายได้น้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี และอยู่ในช่วง 150,001 - 200,000 และร้อยละ 6.7 มีรายได้ในช่วง 200,001 - 250,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 174,433 บาทต่อปี มีรายได้ต่ำสุด 28,000 บาทต่อปี และรายได้สูงสุด 4000,000 บาทต่อปี

2) สมาชิกมีรายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุด ร้อยละ 13.3 มีรายได้มากกว่า 80,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 10.0 มีรายได้น้อยกว่า 20,001 บาทต่อปี ร้อยละ 6.7 มีรายได้ในช่วง 20,001 - 40,000 บาทต่อปี และร้อยละ 3.3 มีรายได้ในช่วง 60,001 - 80,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 20,200 บาทต่อปี มีรายได้ต่ำสุด 15,000 บาทต่อปี รายได้สูงสุด 111,000 บาทต่อปี

3) สมาชิกมีรายได้ครัวเรือนสูงสุด ร้อยละ 50.0 โดยมีรายได้ในช่วง 50,001 - 150,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 20.0 มีรายได้ในช่วง 250,001 - 350,000 บาทต่อปี และร้อยละ 10.0 ในจำนวนที่เท่ากัน 3 ช่วง สมาชิกมีรายได้มากกว่า 450,000 บาทต่อปี มีรายได้ในช่วง 150,001 - 250,000 บาทต่อปี และน้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี โดยมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 187,933 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี รายได้ครัวเรือนต่ำสุด 28,000 บาทต่อปี รายได้ครัวเรือนสูงสุด 500,000 บาทต่อปี

4) สมาชิกมีรายจ่ายในครัวเรือนสูงที่สุด ในจำนวนที่เท่ากัน ร้อยละ 36.7 อยู่ในช่วง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี และอยู่ในช่วง 100,001 - 150,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 10.0 มีรายจ่ายน้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี ร้อยละ 6.7 ในจำนวนที่เท่ากัน มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 200,001 - 250,000 บาทต่อปี และมากกว่า 250,000 บาทต่อปี และร้อยละ 3.3 มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 150,001 - 200,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 131,933 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายต่ำสุด 28,000 บาทต่อปี รายจ่ายสูงสุด 400,000 บาทต่อปี

จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน สมาชิกร้อยละ 50.0 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนมากที่สุด คือ 1 คน รองลงมาร้อยละ 33.3 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 13.3 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 3 คน และร้อยละ 3.3

มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 4 คน โดยมีจำนวนแรงงาน เฉลี่ย 1.7 คน มีจำนวน
แรงงานของครัวเรือนต่ำสุด 1 คน และจำนวนแรงงานของครัวเรือนสูงสุด 4 คน

ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร สมาชิกร้อยละ 36.7 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร
น้อยกว่า 11 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 20 ในจำนวนที่เท่ากัน มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 21-30 ไร่
และ 31 - 40 ไร่ ร้อยละ 13.3 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 11 - 20 ไร่ และร้อยละ 10.0 ในจำนวน
ที่เท่ากัน มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 41 - 50 ไร่ และมากกว่า 50 ไร่ โดยขนาดพื้นที่ถือครองทาง
การเกษตรเฉลี่ย 28.7 ไร่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตรต่ำสุด 4 ไร่ และพื้นที่ถือครองทางการเกษตร
สูงสุด 76 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดิน สมาชิกร้อยละ 66.7 มีลักษณะการถือครองที่ดินที่เป็น
ของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 53.3 มีลักษณะการถือครองที่ดินแบบเช่า

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรของครัวเรือน สมาชิกร้อยละ 76.7 มีแหล่งเงินทุน
เป็นของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 46.7 43.3 10.0 6.7 และ 3.3 มีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร
ของครัวเรือนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) กองทุนหมู่บ้าน ญาติ/
เพื่อนบ้าน สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มออมทรัพย์ตามลำดับ

เครื่องมือทางการเกษตรที่เป็นของครัวเรือน สมาชิกมีเครื่องจักรกลการเกษตร
ร้อยละ 83.3 โดยร้อยละ 83.3 มีเครื่องสูบน้ำ ร้อยละ 50.0 มีเครื่องพ่นยา ร้อยละ 23.3 มีรถแทรกเตอร์
และร้อยละ 16.7 มีรถไถนาเดินตาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสิงห์บุรี

จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของสมาชิก จำแนกตามออกเป็นประเด็นในแต่ละด้านที่
สมาชิกเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล
ผลปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการจัดการศูนย์ในด้านต่างๆ

N = 30

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น ต่อกระบวนการ จัดการความหมาย
1. การรวมกลุ่มและการจัดการกลุ่ม	4.09	0.29	มาก
1.1 สมาชิก	4.47		มากที่สุด
1) การให้ความร่วมมือ/การมีส่วนร่วม	4.5	0.72	มากที่สุด
2) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ	4.5	0.76	มากที่สุด
3) มีความขยันหมั่นเพียร	4.47	0.72	มากที่สุด
4) มีความเคารพต่อระเบียบวินัย	4.43	0.84	มากที่สุด
1.2 คณะกรรมการ	4.56		มากที่สุด
1) มีวิสัยทัศน์	4.5	0.76	มากที่สุด
2) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ	4.6	0.61	มากที่สุด
3) มีความคิดเห็นด้านบวกและช่วยเสนอแนวคิด ต่อศูนย์ฯ	4.47	0.84	มากที่สุด
4) มีความรับผิดชอบ	4.67	0.54	มากที่สุด
5) มีความเสมอภาค ยุติธรรม	4.57	0.76	มากที่สุด
1.3 โครงสร้างองค์กร	4.28		มากที่สุด
1) วิธีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ	4.57	0.67	มากที่สุด
2) วาระการดำรงตำแหน่ง (ปี)	3.9	1.49	มาก
3) การวางสายงานและลำดับชั้นการบริหาร	4.4	0.95	มากที่สุด
4) การกำหนดบทบาทและหน้าที่	4.27	1.06	มากที่สุด
1.4 การกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับ	4.13		มาก
1) การเข้าประชุมกลุ่ม (เกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด)	4.43	0.80	มากที่สุด
2) การให้บริการปุ๋ยสั่งตัดหรือปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดิน	4.1	0.91	มาก
3) การให้คำแนะนำและติดตามผลจากการให้ คำแนะนำ	4.4	0.88	มากที่สุด
4) การลงหุ้นและการปันผล	3.6	1.58	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 30

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น ต่อกระบวนการ จัดการความหมาย
1.5 การบริหารงาน	4.34		มากที่สุด
1) การกำหนดเป้าหมาย	4.5	0.85	มากที่สุด
2) กำหนดวัตถุประสงค์	4.4	0.88	มากที่สุด
3) การวางแผนงาน	4.27	0.85	มากที่สุด
4) มีการสื่อสารแผนงานให้ผู้เกี่ยวข้องในงาน ทราบ	4.33	0.91	มากที่สุด
5) มีวิธีการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน	4.33	0.83	มากที่สุด
6) มีการติดตามและประเมินผล	4.23	0.88	มาก
1.6 การประสานงานเครือข่าย	2.81		ปานกลาง
1) หน่วยงานราชการ	4.47	1.06	มากที่สุด
2) รัฐวิสาหกิจ	2.13	1.38	น้อย
3) หน่วยงานเอกชน	1.97	1.33	น้อย
4) นิติบุคคล	2.03	1.33	น้อย
5) ศูนย์ข่าวชุมชน	3.47	1.63	มาก
2. บทบาทและภารกิจ	4.12	0.27	มาก
1) การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน	3.93	1.46	มาก
2) การให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน	4.13	1.17	มาก
3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการดินและ การใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสม	4.4	0.8	มากที่สุด
4) การจัดทำแหล่งเรียนรู้/แปลงสาธิต	4.27	0.85	มากที่สุด
5) รวบรวมความต้องการเพื่อจัดหาแม่ปุ๋ยบริการแก่ สมาชิก	3.87	1.23	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 30

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น ต่อกระบวนการ จัดการความหมาย
3. การเรียนรู้	3.53	0.29	มาก
1) การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ	4.53	0.76	มากที่สุด
2) การศึกษาดูงาน	2.1	1.49	น้อย
3) การจัดสรรทุนที่ใช้ดำเนินการเรียนรู้	1.83	1.32	น้อย
4) การจัดทำแปลงเรียนรู้	3.9	1.37	มาก
5) การทดลองทำด้วยตัวเอง	4.33	0.94	มากที่สุด
6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง	4.47	0.99	มากที่สุด
4. การจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน	3.28	0.14	ปานกลาง
1) คณะกรรมการบริหารกองทุน	3.2	1.65	ปานกลาง
2) ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	3.3	1.39	ปานกลาง
3) มีกฎระเบียบและข้อบังคับกองทุน	3.47	1.33	มาก
4) มีการระดมทุนจากสมาชิก	2.7	1.65	ปานกลาง
5) มีแผนการบริหารกองทุน	3.57	1.43	มาก
6) มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง	3.7	1.32	มาก
7) มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	3.67	1.53	มาก
8) รายงานการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินกองทุน เพิ่มขึ้น	3.23	1.28	ปานกลาง
9) มีการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	3.1	1.49	ปานกลาง
10) มีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี	3.17	1.59	ปานกลาง
11) มีการปันผล	2.9	1.64	ปานกลาง
12) มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน	3.37	1.35	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการจัดการศูนย์จัดการ
ดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยแยกออกเป็นรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.09) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านสมาชิก อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) ด้านคณะกรรมการ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) ด้านโครงสร้างองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) ด้านการกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) ด้านการบริหารงาน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) และด้านการประสานงานเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.81)

2.2 ด้านบทบาทและภารกิจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.12) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านบทบาทและภารกิจ อยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 3.93) การให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.13) และรวบรวมความต้องการเพื่อจัดหาแม่ปุ๋ยบริการแก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.87) และระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.4) และการจัดทำแหล่งเรียนรู้/แปลงสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.27)

2.3 ด้านการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.53) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 2.1) และการจัดสรรทุนที่ใช้ดำเนินการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.83) อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การจัดทำแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.9) และอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.53) การทดลองทำด้วยตัวเอง (ค่าเฉลี่ย 4.33) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.47)

2.4 ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.28) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน อยู่ในระดับปานกลาง 8 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุน (ค่าเฉลี่ย 3.2) ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน (ค่าเฉลี่ย 3.3) มีการระดมทุนจากสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.7) รายงานการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.23) มีการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน (ค่าเฉลี่ย 3.1) มีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี (ค่าเฉลี่ย 3.17) มีการปันผล (ค่าเฉลี่ย 2.9) และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.37) และอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ มีกฎระเบียบและข้อบังคับกองทุน (ค่าเฉลี่ย 3.47) มีแผนการบริหารกองทุน (ค่าเฉลี่ย 3.57) มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.7) และมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (ค่าเฉลี่ย 3.67)

ตารางที่ 4.5 สรุประดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ทั้ง 4 ด้าน

N = 30

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม	4.09	0.29	มาก	2
2. ด้านบทบาทและภารกิจ	4.12	0.27	มาก	1
3. ด้านการเรียนรู้	3.53	0.29	มาก	3
4. ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน	3.28	0.14	ปานกลาง	4
เฉลี่ยรวม	3.75	0.25	มาก	

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิก ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

3.1 ปัญหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ระดับของปัญหาในการจัดการ ศคปช. ตำบลโพทะเล

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ของปัญหา ความหมาย	อันดับ
1. ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม	1.83	1.16	น้อย	3
2. ด้านบทบาทและภารกิจ	1.70	0.97	น้อยที่สุด	4
3. ด้านการเรียนรู้	2.23	1.23	น้อย	1
4. ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุน หมุนเวียน	1.93	1.18	น้อย	2
5. ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย	1.63	0.75	น้อยที่สุด	5
เฉลี่ย	1.87	1.06	น้อย	

จากตารางที่ 4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ระดับของปัญหาในการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยรวม 1.87) เมื่อพิจารณาแยกเป็นในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.23) ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน (ค่าเฉลี่ย 1.93) และด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.83) และอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทและภารกิจ (ค่าเฉลี่ย 1.70) และด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 1.63)

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนของสมาชิก

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากสมาชิกโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด และจากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาประกอบกับผลวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของสมาชิกต่อการจัดการ ศคปช. ในแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม

- 1) การสื่อสารแผนระหว่างประธานกับคณะกรรมการและสมาชิกผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรชัดเจน ตรงไปตรงมา และรับฟังเสียงสะท้อนเพื่อมาวิพากษ์และปรับปรุง หากประนีประนอม จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่ม/ศูนย์ ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 2) ควรกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลงกลุ่ม ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน หากมีการเปลี่ยนแปลงควรมีการกำกับวันที่ ที่มีผลบังคับใช้และให้สมาชิกลงลายมือชื่อรับทราบทุกคน
- 3) กรรมการยังขาดความเข้าใจในการให้บริการของกลุ่ม/ศูนย์ขาดวิสัยทัศน์ อยากให้มีหลักสูตรการบริหารงานกลุ่ม การทำงานเป็นทีม
- 4) ในอนาคตจะเปิดรับสมัครสมาชิกเพิ่ม

3.2.2 ด้านบทบาทและภารกิจ

- 1) การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากชุดตรวจที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี กรมส่งเสริมการเกษตร มีมาไม่ทุกปี และกลุ่มไม่มีเงินกองทุนหมุนเวียนสำหรับจัดซื้อชุดตรวจวิเคราะห์ดิน (Soil Test Kit)
- 2) ในเวทีประชุมควรมีการสอบถามความต้องการปัจจัยด้านปุ๋ยเคมีก่อนเปิดฤดูกาลผลิตใหม่ทุกครั้ง เพื่อรวบรวมปริมาณความต้องการและจัดซื้อ จะทำให้สมาชิกได้ซื้อในราคาที่ถูกลงเพราะซื้อจำนวนมาก

3.2.3 ด้านการเรียนรู้

1) สมาชิกบางส่วนพร้อมลงทุนและอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อที่จะได้มีการบริหารจัดการเงินส่วนหนึ่งไปเป็นการจัดการศึกษาคุณงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในรูปแบบเชิงธุรกิจด้านการให้บริการเกี่ยวกับจัดการดินและปุ๋ย

2) อยากให้เปิดรับหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะอาจมีองค์ความรู้ วิธีการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่แตกต่าง มาประยุกต์ใช้ในงานด้านเกษตรและการพัฒนา กลุ่มได้

3.2.4 ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน

1) ควรมีการจัดตั้งกองทุน และแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการบริหารจัดการเงินกองทุน

2) ควรมีการดำเนินกิจกรรมในเชิงธุรกิจเพื่อสภาพคล่องทางการเงินเกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และสามารถนำเงินทุนมาหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มต่อไปในอนาคต

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

4.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จากการสนทนากลุ่มกับประธาน คณะกรรมการ สมาชิก และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน มีการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน จากสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายใน และโอกาส อุปสรรค จากสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอก แสดงในตารางที่ 4.7 ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาชนมีความเป็นผู้นำ มีความเข้มแข็ง ยุติธรรม เสียสละ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ 2. สมาชิกมีความสามัคคี มีความตั้งใจ และให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมตามแผนที่กลุ่มกำหนด 3. คณะกรรมการบริหารทำหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี 4. ที่ตั้งศูนย์มีความเหมาะสมด้วยมีอาคารเรียนรู้อะไหล่มีแปลงนาที่ใช้เป็นแปลงสาธิต การคมนาคมสะดวกอยู่ใกล้ถนนสายหลัก 5. มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สมาชิกลดต้นทุนการใส่ปุ๋ยในนาข้าวลงได้ 6. สมาชิกมีแนวคิดเป็นไปในทิศทางเพื่อการพัฒนาศูนย์ทางเดียวกัน ทำให้กำหนดเป้าหมายและทิศทางได้ชัดเจน 7. มีการประชุมกลุ่มเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกเดือน 8. กลุ่มเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนางาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 2. สมาชิกบางรายไม่เข้าใจเทคโนโลยีเท่าที่ควร จึงไม่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรอื่นๆ ได้ 3. ทีมปฏิบัติการบางชุด ออกติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่อง 4. การรวบรวมความต้องการเพื่อหาปัจจัยการผลิตไม่ต่อเนื่องทุกฤดูกาลเนื่องจากทุนทรัพย์ 5. เงินทุนหมุนเวียนไม่คงที่/ไม่มีการระดมทุน 6. ยังไม่มีการทำบัญชีเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ (ปันผลหุ้น) ให้กับสมาชิก 7. เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญของ ศคปช. 8. การสื่อสารแผนงานระหว่างประธานกับสมาชิกยังน้อย
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ เทคโนโลยี และงบประมาณจากหน่วยงานรัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร 2. ได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนจากกองทุนภายในตำบล หรือ อบต., เทศบาล 3. หน่วยงานรัฐสร้างเครือข่ายให้กับ ศคปช. โดยการเชิญให้ไปเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ 4. ยุคเทคโนโลยี ดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยเคมี (แม่ปุ๋ย) บางช่วงขาดแคลน ไม่มีในจังหวัด หรือมีราคาที่สูงเกินไป 2. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถประชุมและติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เผชิญหน้าไม่ได้)

4.2 การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดทำกลยุทธ์และกำหนดแนวทางการพัฒนา ศูนย์จัดการคินญี่ปุ่นชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ตารางที่ 4.8 การกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix

SO กลยุทธ์เชิงรุก : SO Strategy	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข : WO Strategy
<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากเวทีที่เกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนด้านปุ๋ยลงได้ครบทุกคน (S5O1) 2. ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายผลการดำเนินงานของ ศคปช. โดยการไปเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ ของหน่วยงาน (S1O3) 3. เพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. โดยให้คณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook (S3O4) 4. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น หรือเกษตรกรอื่นๆ ในชุมชน (S4O2) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาครัฐสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านต่างๆ และเน้นการเปรียบเทียบผลเพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น (W2O1) 2. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงให้เห็นการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น การทำแปลงสาธิต ป้ายเปรียบเทียบวิธีการใส่ปุ๋ย (W7O3) 3. เพิ่มช่องทางการสื่อสารแผนงานระหว่างประธานกับสมาชิกโดยใช้ช่องทางออนไลน์การแจ้งในไลน์กลุ่ม หรือการส่งต่อองค์ความรู้ในวงกว้างผ่านเฟสบุ๊ค (W8O4)
ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน : ST Strategy	WT กลยุทธ์เชิงรับ : WT Strategy
<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้ช่องทางออนไลน์ในการประชุมกลุ่มเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การทำงานต่อเนื่อง (S7,8T2) 2. ปรับรูปแบบและวิธีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่สามารถลดปริมาณการใส่แม่ปุ๋ยลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง (S5T1) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วางแผนตารางการผลิตและปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ของกลุ่มให้ชัดเจน อยู่ในช่วงเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีในท้องตลาด และการรวบรวมจัดซื้อของกลุ่ม (W4T1) 2. ตั้งคณะกรรมการดูแลกองทุนและจัดให้มีการระดมทุน/ลงหุ้น เพื่อมาใช้ในการจัดการสรรหาปัจจัยการผลิตในช่วงที่มีราคาผันผวน (W5,6T1)

4.3 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

4.3.1 ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม

1) พัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้าน เน้นเรื่องการสื่อสารแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบ มีการติดตามและประเมินผลเพื่อนำมาเข้าที่ประชุมและแลกเปลี่ยนกันทุกเดือนตามข้อกำหนด กฎระเบียบที่กลุ่มตั้งไว้ รองลงมา คือ เรื่องการลงหุ้นและการปันผล ซึ่งจะต้องจัดให้มีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเกิดขึ้นภายใต้ระเบียบและข้อบังคับที่กลุ่มต้องมาปรึกษาและวางแผนร่วมกัน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนที่ชัดเจน

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มตามแผนงานที่วางไว้ โดยการจัดเวทีเพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ

4.3.2 ด้านบทบาทและภารกิจ

1) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. ผ่านสื่อออนไลน์อย่าง Facebook เพื่อให้เกษตรกรรายอื่นๆ เห็นวิธีการทำงาน การติดตามให้คำแนะนำสมาชิก เพื่อเชิญชวนให้อยากเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก

2) พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนในนาข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง การจัดการดินและการจัดการธาตุอาหาร สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปุ๋ยเคมี ความคุ้มค่าในการใช้ปุ๋ยในรูปแบบต่างๆ แก่พืช เช่น ข้าว เป็นต้น ตลอดจนสนับสนุนป้ายวิชาการความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น Standy Infographic แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกและเกษตรกรอื่นที่เข้ามาเรียนรู้เห็นถึงวิธีการทำงาน และนำรูปแบบวิธีการที่ ศคปช. คิดแล้วนั้นไปปฏิบัติตามได้ง่าย

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. โดยการทำแปลงสาธิตพร้อมติดตั้งป้ายแปลงแสดงถึงอัตราและปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีที่เป็นแม่ปุ๋ย ปุ๋ยเคมีสูตรต่างๆ ต่อไร่ในนาข้าวอย่างมีประสิทธิภาพตามคำแนะนำวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของกรมวิชาการ เกษตร หรือกรมส่งเสริมการเกษตร รวมไปถึงการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมัก เพื่อให้เกิดความอยากรู้ และเข้ามาเรียนรู้กับ ศคปช.

4) พัฒนาวิธีการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่ช่วยลดปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง และสื่อสารถ่ายทอดให้แก่สมาชิกได้นำไปปฏิบัติ เช่น การไถกลบพืชปุ๋ยสดเพื่อเพิ่มปริมาณไนโตรเจนและเป็นการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการเริ่มต้นทำนารอบใหม่

5) จัดให้มีเวทีประชุมเพื่อรวบรวมความต้องการปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยเคมี ก่อนการเริ่มต้นฤดูกาลการผลิตนาปีรอบใหม่ เพื่อวางแผนการจัดหาปัจจัยการผลิตให้ทันต่อการใช้ ในงานของสมาชิก

4.3.3 ด้านการเรียนรู้

1) ฝึกอบรมให้สมาชิกทุกคนมีองค์ความรู้ที่เท่าเทียมกัน มีความเข้าใจใน บทบาทและภารกิจของ ศคปช. สามารถทำงานแทนกันได้ในทุกตำแหน่ง

2) ส่งเสริมและสร้างทักษะให้สมาชิก (เก่า) ดูแลสมาชิกใหม่ (ในอนาคต) ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ของ ศคปช.

3) จัดให้มีการศึกษาดูงานในกลุ่มที่มีการบริหารจัดการงานที่ประสบผลสำเร็จ ก้าวหน้า เพื่อเปิดโลกทัศน์ ได้เห็นมุมมองการดำเนินงานที่แตกต่างออกไป

4.3.4 ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน

1) จัดตั้งกองทุนโดยเริ่มแรกให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้เลี้ยง สอนการจัดทำ บัญชีและการบริหารจัดการเงินในกลุ่ม

2) สนับสนุนวิทยากรในการถ่ายทอดวิธีการดำเนินงานกองทุนและการปันผล พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าในการจัดทำบัญชีกลุ่ม

4.3.5 ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย

1) ส่งเสริมการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย โดยภาครัฐเป็นสื่อกลางในการ สร้างและประสานงานให้ในเบื้องต้น

2) เน้นการรวมกลุ่มเพื่อกระตุ้นการขับเคลื่อนโดยเสริมสร้างศักยภาพของ สมาชิกและสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกร เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน (ศจช.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กลุ่มเกษตรกรแปลง ใหญ่ ตลอดจนเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่

3) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ทุกครั้งที่มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อจูงใจให้เกษตรกรหรือบุคคลอื่นๆ ที่เห็น อยากร่วมเรียนรู้เพิ่มเติม

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 30 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 11 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 3) สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และ 4) แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ คือ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2564 จำนวน 30 คน ทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่มกับประธาน คณะกรรมการ สมาชิกบางราย และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ผู้รับผิดชอบงาน ศคปช. รวม 11 คน โดยเลือกแบบวิธีเฉพาะเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามกับสมาชิก ศคปช. ตำบลโพทะเล จำนวน 30 คน โดยในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพภูมิสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเลอำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีเป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยตอบให้ตรงกับความคิดเห็นของตัวสมาชิกเองให้มากที่สุด ประกอบด้วยประเด็นในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นคำถามแบบเลือกตอบให้ตรงกับความคิดเห็นที่สมาชิกเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด ประกอบด้วยประเด็นหลักทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน รวมถึงด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย

โดย ตอนที่ 2 และ 3 แบบสอบถามจะเป็นในรูปแบบของการให้คะแนนประเมินในแต่ละด้านโดยแยกรายประเด็นเกี่ยวกับความความคิดเห็นในการบริหารจัดการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ การบริหารจัดการได้น้อยที่สุด การบริหารจัดการได้น้อย การบริหารจัดการได้ปานกลาง การบริหารจัดการได้มาก และการบริหารจัดการได้มากที่สุด แบ่งช่วงคะแนนประเมินด้วยการคำนวณ โดยการใช้สมการทาง คณิตศาสตร์ดังนี้ (Fisher อ้างถึงในชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์, 2539 : 15) ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งได้ค่ามาจาก

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มกับประธาน คณะกรรมการ สมาชิกบางราย และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้รับผิดชอบงาน ศคปช. รวม 11 คน ประกอบด้วยข้อมูลการจัดการศูนย์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน และด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่ายนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์และกำหนดแนวทางการพัฒนา ศคปช.

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2564 จำนวน 30 คน ซึ่งระยะเวลาในการสอบถามอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ถึง มีนาคม 2565 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการของศูนย์ในด้านต่างๆ โดยแยกประเด็น จากประธาน คณะกรรมการ สมาชิกบางราย และจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด และระดับอำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน ในช่วงเดือนมีนาคม 2565 ถึง พฤษภาคม 2565 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการตอบแบบสอบถามและการจัดสนทนาแบบกลุ่ม ให้กับประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกบางราย และดำเนินการให้ตอบแบบสอบถามและจัดสนทนาแบบกลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มา

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** เก็บข้อมูลสภาพทางภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ข้อมูลสารสนเทศ วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ (TOWS Matrix) และการนำกลยุทธ์มากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศดปช. ตำบลโพทะเล

1) **สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก** พบว่า สมาชิก ศดปช. ตำบลโพทะเล ส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 63.3 อายุเฉลี่ย 61.9 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4 คน สมาชิก ร้อยละ 93.3 ประกอบอาชีพหลักทำนา

2) **สภาพสังคมของสมาชิก** พบว่า สมาชิก ศดปช. ตำบลโพทะเล ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รองลงมา ร้อยละ 26.7 เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และส่วนใหญ่เป็นลูกค้า ฆกส.

3) สภาพเศรษฐกิจของสมาชิก พบว่า สมาชิก ศคปช. ตำบลโพทะเลส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ถือครองการเกษตร เฉลี่ย 28.7 ไร่ มีแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.7 คน รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 187,933 บาท/ปี และมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 174,433 บาท/ปี ส่วนใหญ่ได้จากการทำนาของตนเอง ซึ่งพบว่าสมาชิกที่มีรายได้จากการทำนา คิดเป็นร้อยละ 100.0 และมีรายได้นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 33.3 เนื่องจากสมาชิกบางรายมีรายได้จากการไปรับจ้างทั่วไป และมีค่าตอบแทนจากการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการทำเกษตร และมีเครื่องจักรกลการเกษตรที่เป็นของครัวเรือน ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา และรถแทรกเตอร์

1.3.2 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในแต่ละด้าน มีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1) ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า

- (1) สมาชิกมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกลุ่มในระดับดีมาก มีความขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ จึงทำให้การดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกลุ่มบรรลุเป้าหมายเป็นไปตามแผนที่วางไว้
- (2) คณะกรรมการมีศักยภาพและความสามารถในการช่วยกำกับ ดูแล และสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงได้ในระดับดีมาก
- (3) การจัดโครงสร้างกลุ่ม ปรธาชนและชุดคณะกรรมการได้มาโดยวิธีการแต่งตั้ง (เสนอชื่อและคัดเลือกเอง) มากกว่าการเลือกตั้ง และยังไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่มีการแต่งตั้งมาเมื่อปี พ.ศ. 2562 แต่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าปรธาชนและคณะกรรมการชุดเดิมยังปฏิบัติหน้าที่ได้ดี จึงทำให้คณะกรรมการกลุ่มยังเป็นชุดเดิมมาโดยตลอด
- (4) การกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม จะเป็นการตกลงและรับรู้ร่วมกันในกลุ่มอย่างง่าย ๆ ไม่มีการทำเป็นบันทึกที่มีลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อรับทราบ หากแต่มีสมุดบันทึกรายงานการประชุมที่กลุ่มมีระเบียบว่ากลุ่มจะต้องมีการประชุมกันทุกเดือนซึ่งในรายละเอียดบันทึกการประชุม กลุ่มถือว่าสมาชิกทุกคนรับทราบตามมติที่ประชุม และตามกฎระเบียบหรือข้อตกลง 1 ข้อว่าไว้ หากสมาชิกท่านใดไม่เข้าร่วมประชุมติดต่อกัน 3 ครั้ง จะถูกพิจารณาในส่วนการดูแลช่วยเหลือจากทีม
- (5) ยังไม่มีข้อตกลงเรื่องการลงหุ้นและปันผลที่ชัดเจน
- (6) การบริหารงาน ปรธาชนและคณะกรรมการจะประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงานในแต่ละปี และนำเข้าที่ประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานพร้อมกันทั้งหมดรวมสมาชิกด้วย เพื่อป้องกันการสื่อสารที่อาจเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน

(7) มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกตามความถนัด ความเต็มใจของสมาชิก เพื่อร่วมเป็นทีมปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. ในพื้นที่ แต่การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานไม่ต่อเนื่องหรือไม่เต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากสมาชิกที่เป็นทีมปฏิบัติการบางรายยังไม่มีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้

(8) การบูรณาการการทำงานค่อนข้างน้อย มีเพียงหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาบิบทบาท เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอกำแพงแสน สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้ามาถ่ายทอดความรู้และจากประธานและคณะกรรมการถูกเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ยังขาดการสร้างเครือข่ายกับรัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน อีกทั้งสมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพและการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มค่อนข้างน้อย เนื่องจากสมาชิกบางรายไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก ส่วนใหญ่คณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้ประเมิน

(9) ในช่วงที่ผ่านมามาสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบให้กลุ่มขาดความต่อเนื่องในการประชุมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามและประเมินผล

2) ด้านบทบาทและภารกิจ จากการศึกษาพบว่า

(1) สมาชิกให้ความคิดเห็นในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก เป็นอันดับ 1 เพราะสมาชิกให้ความเห็นว่าองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่หน่วยงานภาครัฐนำมาถ่ายทอดมีประโยชน์ช่วยปรับเปลี่ยนความคิดและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใส่ปุ๋ย การใช้ปุ๋ยประเภทต่างๆ

(2) การจัดทำแปลงสาธิตที่มีประธานและคณะกรรมการทำแปลงต้นแบบการใส่ปุ๋ยในนาข้าวอย่างมีประสิทธิภาพให้สมาชิกและเกษตรกรอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาตัวอย่างและเมื่อนำไปปฏิบัติจริงก็เห็นการเปลี่ยนแปลง

(3) กลุ่มยังมีการเปิดเวทีโดยใช้เวทีการประชุมกลุ่มที่มีขึ้นทุกเดือนเป็นอีกช่องทางที่ให้สมาชิกได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มมีรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกตลอดจนเกษตรกรรายอื่นสามารถเข้าใจหลักการใส่ปุ๋ยตามหลักวิชาการให้เข้าใจง่าย

(4) ประเด็นการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน อยู่ในระดับดี เนื่องจากชุดตรวจวิเคราะห์ดินอย่างง่ายได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับสมาชิกบางรายสูงอายุไม่เก็บตัวอย่างดินมาวิเคราะห์ กลุ่มจึงหาวิธีการที่ทำให้เกษตรกรไม่ต้องตรวจวิเคราะห์ดิน แต่สามารถลดต้นทุนปุ๋ยเคมีลงได้เช่นกัน โดยนำหลักการของนักวิชาการ

จากกรมวิชาการเกษตรมาจัดทำเป็นแผนภาพแสดงให้สมาชิกเข้าใจและนำไปใช้ ปฏิบัติในแปลงของตนเอง

(5) การรวบรวมความต้องการเพื่อจัดหาแม่ปุ๋ยบริการแก่สมาชิก ที่อยู่ในอันดับ 5 นั้น กลุ่มยังเป็นเพียงการประชุมเพื่อรวบรวมปริมาณความต้องการและรวบรวมเงินจัดซื้อ (หน้าโกดังปุ๋ยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เพื่อให้ได้ในราคาเฉลี่ยที่ถูกลง

3) ด้านการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า

(1) สมาชิกได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง และการทดลองทำด้วยตัวเอง อยู่ในระดับดีมาก อันดับที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มากกว่าปีละ 3 ครั้ง นอกเหนือจากเวทีที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มใช้เวลาการประชุมทุกเดือนเป็นเวทีแลกเปลี่ยนต่อยอดจากการได้รับองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำไปทดลองทำในแปลงนาของตนเอง เกิดผลอย่างไร สมาชิกก็นำมาแลกเปลี่ยนกัน ไม่เพียงแต่เรื่องการใส่ปุ๋ยข้าวยังรวมไปถึงการดูแลรักษา การเลือกใช้วิธีการต่างๆ ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวอย่างเหมาะสม รวมถึงพืชอื่นๆ

(2) สมาชิกให้ความคิดเห็นในประเด็นการศึกษาดูงาน และการจัดสรรทุนที่ใช้ในการดำเนินการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย เป็นอันดับที่ 5 และ 6 ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกมองว่า 2 ประเด็นนี้ควบคู่กัน เนื่องจากกลุ่มไม่มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อนำมาใช้หมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมทุนในการเรียนรู้และศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ที่เคยมีการศึกษาดูงานการผลิตปุ๋ยน้ำของ ศคปช. ในจังหวัดนครสวรรค์ เกิดจากการระดมเงินทุนของกลุ่มเป็นครั้งคราว

4) ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน จากการศึกษาพบว่า

สมาชิกให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 8 ประเด็น และระดับดี 4 ประเด็น เนื่องจากสมาชิกบางส่วนมีความเข้าใจว่า การที่สมาชิกได้ซื้อปุ๋ยเคมีในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดในจังหวัดกับกลุ่ม คือกลุ่มมีเงินกองทุนแล้ว การศึกษาดูงาน การดำเนินการผลิตปุ๋ยน้ำจำหน่าย จะถูกจัดขึ้นหรือมีขึ้นก็ต้องระดมทุน แต่มีเหรียญกษาปณ์ในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ซึ่งเริ่มพอมีเงินกองทุนหมุนเวียนแล้ว

5) ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์โดยการถูกเชิญไปเป็นวิทยากรให้แก่หน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาที่ดิน อบต. กสน. เป็นต้น จากการที่หน่วยงานภาครัฐ อย่างสำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี จะเป็นผู้ประสานงานและสร้างเครือข่ายให้กับกลุ่ม และการเห็นผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook

1.3.3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกต่อ การจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1) ปัญหา ผลจากการวิจัยพบว่า

(1) ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นปัญหา พบว่า สมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบตามแผนที่กำหนดทำให้การสื่อสารแผนงานเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน การวางแผนการดำเนินงานไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมต่างๆ ยังน้อย เนื่องจากสมาชิกบางกลุ่มสูงอายุ คณะกรรมการ บางรายมีทัศนคติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประธานและคณะกรรมการคนอื่น ขาดการประสานงาน เครือข่ายกับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ นิติบุคคล และหน่วยงานเอกชน

(2) ด้านบทบาทและภารกิจ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นปัญหา พบว่า การช่วยเหลือ ติดตาม และให้คำแนะนำไม่สม่ำเสมอ สมาชิกขาดการจดบันทึกข้อมูลต้นทุนการผลิตจึงทำให้การเปรียบเทียบผลจากวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยลดต้นทุน ไม่ชัดเจน

(3) ด้านการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นปัญหา พบว่า ขาดการศึกษาดูงานและการจัดสรรทุนที่ใช้ดำเนินการเรียนรู้

(4) ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นปัญหา พบว่า ขาดการดำเนินการเงินปันผล การทำบัญชี การเงิน และที่มาของเงินยังไม่เป็นระบบ

(5) ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นปัญหา พบว่า เกษตรกรรายอื่นๆ ไม่ค่อยให้ความสำคัญ และไม่มีแรงจูงใจเพียงพอให้หันมาปฏิบัติตาม

2) ข้อเสนอแนะ ผลจากการวิจัย พบว่า

(1) สมาชิกส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า หากได้รับการสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดินจะช่วยทำให้รู้ปริมาณธาตุอาหารคงเหลือในดิน ทำให้สามารถคำนวณการใส่ปุ๋ยในคราวฤดูการผลิตต่อไปได้ ซึ่งอาจใส่ปุ๋ยลดต้นทุนก็จะต่ำลง

(2) อยากให้มีการจัดตั้งกองทุนและการปันผล เพื่อที่จะได้จัดสรรไปใช้ในการเรียนรู้และการศึกษาดูงาน

(3) การกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ต้องชัดเจน ชี้แจงให้สมาชิกทุกคนรับทราบ และนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

(4) การบริหารจัดการด้านปัจจัยการผลิตของกลุ่มต้องมีความเหมาะสมกับช่วงเวลาความต้องการของสมาชิก

(5) ในอนาคตอันใกล้ควรจัดให้มีการจัดการด้านการเงิน แหล่งทุน ระบบบัญชี การปันผล และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกที่ต้องทำเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ และทำอย่างต่อเนื่อง ควรกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลงกลุ่ม ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน

(6) ให้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ป้อนลดต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพที่น่าสนใจหรือรูปแบบใหม่ๆ เพื่อโน้มน้าวให้สมาชิกและเกษตรกรรายอื่นๆ สนใจและนำไปประยุกต์ใช้ และพัฒนารูปแบบสินค้า คือ ปุ๋ยน้ำ

(7) เพิ่มการโฆษณา การกระตุ้นให้เห็นผล โดยแสดงผลภาพที่งอกขึ้นจากการใช้จริง เพิ่มบรรจุภัณฑ์ให้หลากหลายและทันสมัย พัฒนาการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

(8) เน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการ สื่อสารและวางแผนการดำเนินงานโดยตรงไปตรงมา บันทึกรายงานประชุม ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน

(9) พัฒนาศักยภาพทีมปฏิบัติการเพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ติดตามและคำแนะนำสมาชิกได้

(10) กำหนดให้สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน และประเมินศักยภาพ ศคช. ในแต่ละรอบปี

(11) ให้นำหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนกลุ่ม สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เช่น ด้านการตลาด ด้านการผลิต ความรู้เทคนิควิธีการ เทคโนโลยีต่างๆ ให้ความรู้และสร้างช่องทางตลาดออนไลน์

1.3.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (SWOT) ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1) การวิเคราะห์ SWOT ในการจัดสนทนาแบบกลุ่ม พบว่า

(1) จุดแข็งที่สำคัญของกลุ่ม คือ ประธานมีความเป็นผู้นำ มีความเข้มแข็ง ยุติธรรม เสียสละ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ สมาชิกมีความสามัคคี มีความตั้งใจ และให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมตามแผนที่กลุ่มกำหนด คณะกรรมการบริหารทำหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี ที่ตั้งศูนย์มีความเหมาะสมด้วยมีอาคารเรียนรู้ มีแปลงนาสำหรับใช้เป็นแปลงสาธิตการคมนาคมสะดวกอยู่ใกล้ถนนสายหลัก มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สมาชิกลดต้นทุนการใส่ปุ๋ยในนาข้าวลงได้ สมาชิกมีแนวคิดเป็นไปในทิศทางเพื่อการพัฒนาศูนย์ให้ดีขึ้น ทำให้กำหนดเป้าหมายและ

ทิศทางได้ชัดเจน มีการประชุมกลุ่มเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกเดือน สมาชิกพร้อมเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนางาน

(2) จุดอ่อนที่สำคัญของกลุ่ม คือ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ บางรายไม่มีความรู้ ความไม่เข้าใจในเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและหลักวิชาการเท่าที่ควร ทิมปฏิบัติการบางชุดออกติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่อง จึงไม่สามารถถ่ายทอดและขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นๆ ได้มากเท่าที่ควร การรวบรวมความต้องการเพื่อหาปัจจัยการผลิตไม่ต่อเนื่องทุกฤดูกาลเนื่องจากขาดทุนทรัพย์รายบุคคล และเงินทุนหมุนเวียนไม่คงที่ ไม่มีการระดมทุนยังไม่มีการทำบัญชีเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ (ปันผลหุ้น) ให้กับสมาชิก เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญของ ศคปช. การสื่อสารแผนงานระหว่างประธานกับสมาชิกยังน้อย

(3) โอกาสที่สำคัญของกลุ่ม คือ ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ เทคโนโลยี และงบประมาณจากหน่วยงานรัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนจากกองทุนภายในตำบล อบต. หรือเทศบาล หน่วยงานภาครัฐสร้างเครือข่ายให้กับ ศคปช. โดยการเชิญให้ไปเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ ทั้งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ปรับรูปแบบการสื่อสารโดยใช้ช่องทางออนไลน์ในยุคเทคโนโลยีและดิจิทัลที่ทันสมัยขึ้น

(4) อุปสรรคที่สำคัญของกลุ่ม คือ ปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยเคมี (แม่ปุ๋ย) บางช่วงขาดแคลน ไม่มีในจังหวัด หรือมีราคาที่สูงเกินไป สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถประชุมและติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เผชิญหน้าไม่ได้)

2) การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดทำกลยุทธ์ จากผลการวิเคราะห์ SWOT

(1) กลยุทธ์เชิงรุก

ก. เน้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากเวทีที่เกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนด้านปุ๋ยลงได้ครบทุกคน

ข. ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายผลการดำเนินงานของ ศคปช. โดยการไปเป็นวิทยากรในเวทีถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ

ค. เพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. โดยให้คณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook

ง. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น หรือเกษตรกรอื่นๆ ในชุมชน

(2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข

ก. ภาครัฐสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านต่างๆ และเน้นการเปรียบเทียบผล เพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ข. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงให้เห็นภาพและวิธีการปฏิบัติที่เห็นผลจริง เช่น การทำแปลงสาธิต ป้ายเปรียบเทียบวิธีการใส่ปุ๋ยการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่ม Line หรือ เพจ Facebook

ค. เพิ่มช่องทางการสื่อสารแผนงานระหว่างประธานกับสมาชิกโดยใช้ช่องทางออนไลน์

(3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน

ก. ใช้ช่องทางออนไลน์ในการประชุมกลุ่มเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การทำงานต่อเนื่อง

ข. ปรับรูปแบบและวิธีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่สามารถลดปริมาณการใส่แม่ปุ๋ยลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง

(4) กลยุทธ์เชิงรับ

ก. วางแผนตารางการผลิตและปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ของกลุ่มให้ชัดเจน ในช่วงเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีในท้องตลาด และการรวบรวมจัดซื้อของกลุ่ม

ข. ตั้งคณะกรรมการดูแลกองทุนและจัดให้มีการระดมทุน/ลงหุ้น เพื่อมาใช้ในการจัดการหาปัจจัยการผลิตในช่วงที่มีราคาผันผวน

1.3.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยแยกเป็นในแต่ละด้าน พบว่า

1) ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์

(1) พัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้าน เน้นการสื่อสารแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบ

(2) มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำประเด็นที่เห็นควรพิจารณาร่วมกันมาเข้าที่ประชุมแลกเปลี่ยนกันทุกเดือนตามข้อกำหนด กฎระเบียบที่กลุ่มตั้งไว้

(3) การลงหุ้นและการปันผลซึ่งจะต้องจัดให้มีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเกิดขึ้นภายใต้ระเบียบและข้อบังคับที่กลุ่มต้องมาปรึกษาและวางแผนร่วมกัน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนชัดเจน

(4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มตามแผนงานที่วางไว้ โดยการจัดเวทีเพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ

2) ด้านบทบาทและภารกิจ

(1) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. ผ่านสื่อออนไลน์
 (2) พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนในนาข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) สนับสนุนป้ายวิชาการความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น Standby Infographic แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกและคนที่เข้ามาเรียนรู้ เห็นถึงวิธีการทำงาน และนำรูปแบบวิธีการที่ ศคปช. คิดแล้วนั้นไปปฏิบัติตามได้ง่าย

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. พัฒนาการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่ช่วยลดปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง เช่น การไถกลบพืชปุ๋ยสดเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในโคโรเจน และทำให้ดินร่วนซุย การใส่ปุ๋ยเคมีตามหลักของกรมวิชาการเกษตร

(5) จัดให้มีเวทีประชุมเพื่อรวบรวมความต้องการปัจจัยการผลิตก่อนการเริ่มต้นฤดูกาลการผลิตนาปีรอบใหม่ เพื่อวางแผนการจัดการหาปัจจัยการผลิตให้ทันต่อการใช้งานของสมาชิก

3) ด้านการเรียนรู้

(1) จัดฝึกอบรมให้สมาชิกทุกคนมีองค์ความรู้ที่เท่าเทียมกัน มีความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของ ศคปช. สามารถทำงานแทนกันได้ในทุกตำแหน่ง

(2) ส่งเสริมและสร้างทักษะให้สมาชิกมีให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถช่วยเหลือดูแลกันได้

(3) จัดให้มีการศึกษาดูงานในกลุ่มที่มีการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จ ก้าวหน้า เพื่อเปิดโลกทัศน์ ได้เห็นมุมมองการดำเนินงานที่แตกต่างออกไป

4) ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน

(1) จัดตั้งกองทุน โดยเริ่มแรกให้หน่วยงานภาครัฐเป็นที่เลี้ยงสอนการจัดทำบัญชีและการบริหารจัดการเงินในกลุ่ม

(2) สนับสนุนวิทยากรในการถ่ายทอดวิธีการดำเนินงานกองทุนและการปันผล พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าในการจัดทำบัญชีกลุ่ม

5) ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย

(1) ส่งเสริมการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย โดยภาครัฐเป็นสื่อกลางในการสร้างและประสานงานให้ในเบื้องต้น

(2) เน้นการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการขับเคลื่อน โดยเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกและสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกร เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ตลอดจนเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่

(3) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ทุกครั้งที่มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อจูงใจให้คนที่เห็นอยากเข้ามาเรียนรู้เพิ่มเติม

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี การดำเนินงานและความคิดเห็นของสมาชิกต่อการจัดการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล ปัญหาและข้อเสนอแนะ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 61.9 ปี สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) ศึกษาการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.07 ปี สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.56) ศึกษาการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพผู้ผลิตเห็ดตับเต่าขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนที่ศึกษาเป็นเพศชาย แต่ไม่สอดคล้องกับ กาญจนารมณ์ ทองโปรง (2562, น. 3117) ศึกษาการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมาชิกสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนเป็นเพศหญิงและภักทรานิชฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ที่พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งอายุที่มากหรือสมาชิกสูงอายุ อาจมีผลในด้านของความเข้าใจในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มนั้นๆ

ส่วนของระดับการศึกษาผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเลส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ กาญจนารมย์ ทองโปร่ง (2562, น. 3117) พบว่า สมาชิกสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เช่นเดียวกับ ภัทรานิชรุ้ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดบึงกาฬ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และวุฒิกาญจน์ ปานขริบ (2559,น.49) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดนครปฐม จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

ส่วนรายได้ของครัวเรือน พบว่า รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 187,933 บาท/ปี เป็นรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 174,433 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร 20,200 บาท/ปี สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดนครปฐม มีรายได้เฉลี่ย 201,320 บาท สอดคล้องกับ สุดารัตน์ แซ่มเงิน และคณะ (2560, น.135) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 10,615.79 บาท/เดือน และกิตติยา นวลหิน (2557) พบว่า รายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 144,687 บาท/ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยการผลิตข้าวมีราคาผันผวนในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมา สมาชิกบางส่วนไม่มีรายได้นอกภาคเกษตรประกอบกับเกิดภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จากการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นในการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หรือ ดี ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ด้านบาทและภารกิจ และด้านการเรียนรู้ จากผลการศึกษา การจัดการทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวนี้ ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก ศตปช. ตำบลโพทะเล จัดให้มีการประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรม โดยกำหนดให้เดือนพฤศจิกายนของทุกปีเป็นวาระการประชุมครั้งที่ 1 เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีจากส่วนราชการอย่างสำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรีที่เข้ามาสนับสนุนในกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านดินและปุ๋ย รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากนั้นกลุ่มมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินกิจกรรมตามบทบาทและภารกิจร่วมกัน ประธานและคณะกรรมการมีการสื่อสารแผนที่กำหนดร่วมกันให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจในบทบาทที่จะต้องกระทำตามภารกิจ จัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกเดือนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาและเป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย สอดคล้องกับที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2555 : 1) ได้กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ที่สำคัญอยู่ 4 ขั้นตอน การวางแผน การจัดองค์การ การชี้แนะ และการควบคุม แต่ในด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน อยู่ในระดับปานกลาง หรือ พอใช้ ซึ่งกลุ่มยังขาด

ประเด็นการจัดการด้านการเงิน แหล่งทุน ระบบบัญชีการปันผลและจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก เพราะสมาชิกบางส่วนมีความเข้าใจว่า การที่สมาชิกได้ซื้อปุ๋ยเคมีในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดในจังหวัดกับกลุ่มนั้น คือกลุ่มมีเงินกองทุนหมุนเวียนแล้ว ประกอบกับขณะนี้กลุ่มมีการดำเนินการผลิตปุ๋ยน้ำจำหน่าย (ธาตุอาหารรองและธาตุอาหารเสริมฟอส) จึงต้องจัดให้มีการทำข้อตกลงราคาจำหน่ายปุ๋ยเคมีแบบเม็ด และปุ๋ยน้ำ (ธาตุอาหารรองและธาตุอาหารเสริมฟอส) ในราคาสมาชิกและราคาที่ไม่ใช่สมาชิกมีสมุดจดบันทึกรายการรับ-จ่าย ทั้งรายการซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์สำหรับการผลิตปุ๋ยน้ำ รายการซื้อขายปุ๋ยเคมี รวมถึงรายการค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นในเวทีประชุมกลุ่มประจำเดือน ประธานและคณะกรรมการที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมจะต้องมีการชี้แจงที่มาที่ไปของแหล่งเงิน มีการจัดทำระบบบัญชีและการเงินของกลุ่มให้เป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้และทำอย่างต่อเนื่อง ควรกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลงกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เมื่อดำเนินการจัดการบัญชีการเงินได้เป็นระบบชัดเจนแล้วก็จะสามารถพัฒนาขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่การดำเนินงานปันผลและจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานได้ต่อไป สอดคล้องกับ ฌรัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-12) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเงิน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มและองค์กรการเกษตรซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดทำ และบริหารเงินทุนกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มและองค์กรงบประมาณ ต้นทุน คือเงินหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งอาจจะระดมหุ้นจากสมาชิก หรือการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ จึงต้องมีการจัดทำบัญชีควบคุมการใช้เงินของกลุ่ม การจัดการเงินจะช่วยให้การควบคุมและประสานกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ในการประเมินประสิทธิผลการทำงานของกลุ่มและองค์กรได้ ซึ่งรูปแบบการทำบัญชีกลุ่มมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ทะเบียนสมาชิกและหุ้น การลงบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายกลุ่ม บัญชีซื้อขายสินค้า เป็นต้น กลุ่มที่มีการจัดการเงินที่ดีและสามารถตรวจสอบได้มักจะเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2.3.1 **ปัญหา** จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านจะเห็นว่า

1) **ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน และด้านการเรียนรู้** ที่ต้องจัดให้อยู่ในข้อเดียวกันเนื่องด้วยเพราะความเป็นเหตุเป็นผลกันตรงที่กลุ่มยังขาดการดำเนินการในเรื่องเงินปันผลและการจัดสรรเงินทุนเพื่อเป็นการศึกษาดูงาน เนื่องจากกิจกรรมการจำหน่ายปุ๋ยของกลุ่มยังไม่มีมีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ไม่มีการทำข้อตกลงราคาจำหน่าย ชี้แจงที่มาที่ไปของแหล่งทุน

หรือไม่มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุน กฎระเบียบและข้อบังคับรูปแบบของคณะกรรมการที่ชัดเจน

2) *ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม* ขาดการประสานงานเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ นิติบุคคล และหน่วยงานเอกชน ทำให้มุมมองของกลุ่มมีเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยตามแต่ที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนให้ เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานของกลุ่มไปเป็นในรูปแบบเชิงธุรกิจน้อย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมต่างๆ ยังน้อย มีเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกบางกลุ่มสูงอายุ มีปัญหาด้านทัศนคติของคณะกรรมการบางรายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประธานและคณะกรรมการคนอื่น

3) *ด้านบทบาทและภารกิจ* การช่วยเหลือ ติดตาม และให้คำแนะนำไม่สม่ำเสมอ สมาชิกขาดการบันทึกข้อมูลต้นทุนการผลิต จึงทำให้ไม่เกิดความแตกต่างระหว่างวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินกับวิธีการเดิมของสมาชิก ส่งผลให้ไม่เกิดการขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น เนื่องจากสมาชิกเองยังไม่มีผลการเปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยให้เห็น สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.55) จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการแปรผลค่าวิเคราะห์ดิน เนื่องจากยังขาดการรับรู้ความเข้าใจและไม่สามารถปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับ ภัทธานิษฐ์ พันธุ์พรหม และคณะ (2563, น.1136) ที่กล่าวไว้ว่า ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานศูนย์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก รองลงมา เกษตรกรมีปัญหามีอยู่ในระดับน้อยที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถของสมาชิกศูนย์ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก ด้านลักษณะผู้นำศูนย์ ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์ ตามลำดับ

2.3.2 ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาพบว่า

1) *ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน* สมาชิกอยากให้มีการจัดตั้งและจัดการเงินกองทุน และให้มีการทำข้อตกลง กำหนดกฎระเบียบของเงินกองทุนกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน และกลุ่มควรจัดให้มีกิจกรรมที่ทำให้มีเงินกองทุนขึ้นมา อย่างการที่กลุ่มเริ่มมีการจำหน่ายปุ๋ยเคมีแบบเม็ดและปุ๋ยน้ำ (ธาตุอาหารรองและธาตุอาหารเสริมพืช) แล้วนั้นให้ประธานและคณะกรรมการจัดทำระบบบัญชี การเงิน การซื้อขายผลิตภัณฑ์ ให้เป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ อาจจัดให้มีเวทีชี้แจงการร่วมลงทุนเพื่อนำเงินมาใช้ในกิจกรรมการผลิตปุ๋ยน้ำจำหน่ายให้ดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีผลกำไรเกิดขึ้นจึงจัดสรรเงินปันผลให้แก่สมาชิกที่ลงทุนและสมาชิกร่วมกันผลิตสินค้าปุ๋ยน้ำ ตลอดจนจัดสรรเงินส่วนหนึ่งไปเป็นการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันหรือในรูปแบบธุรกิจเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้กลุ่ม

นำมาประยุกต์ต่อยอดการพัฒนากลุ่มให้ขับเคลื่อนต่อไปข้างหน้าได้โดยพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐน้อยลง สอดคล้องกับ เจนนิภา คงอิม (2561, น.167) พบว่า การจัดกองทุนเป็นสัดส่วนชัดเจน เป็นปัจจัยความสำเร็จในระดับมาก เพราะสะดวกต่อการบริหารจัดการและกำกับดูแลการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส โดยเฉพาะการบริหารจัดการมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ในการทำบัญชี และการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้มีรายได้ของกลุ่มน้อยลงทำให้การจัดทำบัญชีของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น กลุ่มควรมีการดำเนินการพัฒนารูปแบบสินค้าเพิ่มการโฆษณา พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้หลากหลายและทันสมัย

2) *ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม* เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ที่รับผิดชอบของคณะกรรมการ เน้นการสื่อสารและวางแผนการดำเนินงานอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิก มีทัศนคติเพื่อการพัฒนาศูนย์ในทิศทางเดียวกันมีแนวคิดที่จะพัฒนาศักยภาพทีมปฏิบัติการเพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ติดตาม และให้คำแนะนำแก่สมาชิกและที่ไม่ใช่สมาชิกได้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปผลการทำงานของกลุ่ม รวมถึงการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายให้กับกลุ่ม โดยให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้องนอกจากกรมส่งเสริมการเกษตร รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน เข้ามาสนับสนุนกลุ่มในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนากิจกรรมของกลุ่มให้เข้มแข็ง เช่น ด้านการตลาด ช่องทางตลาดออนไลน์ด้านการผลิตสินค้า ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ องค์ความรู้เทคนิค วิธีการ หรือเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ ณัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์กรการเกษตรด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิก ต้องมีการกำหนดระเบียบภายในกลุ่ม จุดมุ่งหมายกลุ่มที่ชัดเจน วางระบบสื่อสารระหว่างสมาชิก การจัดการข้อมูล การจัดสรรผลประโยชน์ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิก การมีแผนปฏิบัติงานของโครงการ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มและองค์กรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ มีบรรยากาศที่ให้ความสนับสนุนสมาชิก ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

3) *ด้านบทบาทและภารกิจ* กลุ่มจะนำรูปแบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ประยุกต์ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพที่น่าสนใจเข้ามาถ่ายทอด เผยแพร่ เพื่อโน้มน้าวสมาชิกที่ยังไม่ให้ความสนใจและเกษตรกรรายอื่นๆ หันมาสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ โดยจัดทำทำป้ายประชาสัมพันธ์ วิธีการพร้อมกับการจัดทำแปลงสาธิต เช่น การนำรูปแบบและวิธีการของโรงเรียนเกษตรกรมาปรับใช้ให้เกษตรกรสมาชิกและเกษตรกรรายอื่นที่ใกล้เคียงได้มาร่วมลงมือปฏิบัติไปพร้อมกัน จากนั้นค่อยสื่อสารและอธิบายวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินว่ามีประโยชน์อย่างไร จะทำให้แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนไม่ผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เกษตรกรได้รับคำแนะนำการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามค่าวิเคราะห์ดิน

2.4 การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2.4.1 **จุดแข็งของกลุ่มที่สำคัญ** คือ ประธานมีความเป็นผู้นำ มีความเข้มแข็ง ยุติธรรม เสียสละ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ คณะกรรมการทำหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้เป็นอย่างดีและมีแนวคิดเป็นไปในทิศทางเพื่อการพัฒนาศูนย์ทางเดียวกัน ทำให้กลุ่มกำหนดเป้าหมายและทิศทางการทำงานได้ชัดเจน มีการประชุมกลุ่มเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกเดือน กลุ่มเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนางาน สอดคล้องกับ ณรัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-12) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดองค์การ เป็นการออกแบบโครงสร้างกลุ่ม กำหนดผู้รับผิดชอบงาน กำหนดหน้าที่แต่ละฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ สมาชิกกลุ่มต้องร่วมกันกำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักของกลุ่ม ความสัมพันธ์ของสมาชิกและทรัพยากรที่มีอยู่ในกลุ่ม และมีการรายงานผลตามลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับ รวีวรรณ ไชยเมืองเลน (2553, น. 41) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มคือการบริหารจัดการที่ดี มีการกระจายการทำงานโดยมอบหมายและการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน

2.4.2 **จุดอ่อนของกลุ่มที่สำคัญ** คือ สมาชิกบางรายยังไม่มีความไม่เข้าใจด้านเทคโนโลยี การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ไม่เข้าใจขั้นตอนการตรวจวิเคราะห์ดิน การแปรผลและการคำนวณการใช้ปุ๋ย เนื่องจากสูงอายุ จึงไม่สามารถนำไปถ่ายทอดและขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นๆ ได้ อีกทั้งเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญของ ศตปช. สอดคล้องกับ วสุภาวณูจน์ ปานขริบ (2559, น.55) จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังมีความรู้เกี่ยวกับการแปลผลค่าวิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการการคำนวณปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยแอปพลิเคชันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากยังขาดการรับรู้และความเข้าใจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีแอปพลิเคชันด้วย จึงไม่สามารถปฏิบัติได้

2.4.3 **โอกาสของกลุ่มที่สำคัญ** คือ ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ และงบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมพัฒนาชุมชน โดยหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ในด้านต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ นอกจากนี้ยังสร้างเครือข่ายเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในชุมชนและนอกชุมชน สอดคล้องกับ ณรัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรในระดับต่างๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการตัดสินใจ ในการทำกิจกรรมด้านต่างๆ โดยทั่วไปเราสามารถนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารกลุ่มและองค์กรการเกษตร

2.4.4 อุปสรรคของกลุ่มที่สำคัญ คือ ราคาปุ๋ยเคมี มีความผันผวนสูงมาก ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมในเชิงธุรกิจ จึงอยากให้มียุทธศาสตร์การเงินและเงินทุนสำรองกลุ่มและมีการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อการจัดสรรทุนบางส่วนใช้ในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับ ฌรัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-12) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเงิน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มและองค์การเกษตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดทำ และบริหารเงินทุนกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มและองค์กร งบประมาณ ต้นทุน คือเงินหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งอาจจะระดมทุนจากสมาชิก หรือการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ จึงต้องมีการจัดทำบัญชีควบคุมการใช้เงินของกลุ่ม การจัดการเงินจะช่วยให้การควบคุมและประสานกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มและองค์กรได้ ซึ่งรูปแบบการทำบัญชีกลุ่มมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ทะเบียนสมาชิกและหุ้น การลงบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย กลุ่ม บัญชีซื้อขายสินค้า เป็นต้น กลุ่มที่มีการจัดการเงินที่ดีและสามารถตรวจสอบได้มักจะเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จากการศึกษาโดยแยกแนวทางการพัฒนาออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า

2.5.1 ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม มีแนวทางในการพัฒนาทักษะของประธานและคณะกรรมการในการสื่อสารแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบ ซึ่งทักษะการสื่อสารที่ดีจะทำให้สมาชิกและผู้ปฏิบัติไม่เกิดความสับสนและเข้าใจเป้าหมายที่สื่อสารออกมา และสามารถเดินทางไปทิศทางเดียวกัน ปรีกษาและวางแผนการดำเนินงานร่วมกันด้วยความชัดเจน โปร่งใส เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือเสนอแนะว่าใครเหมาะสมกับงานในตำแหน่งใด เพื่อการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือเพื่อให้เกิดการทำงานแทนกันได้ในทุกตำแหน่ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม เน้นการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ฌรัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร ด้านการบริหารจัดการกลุ่มไว้ว่า การทำกิจกรรมของผู้นำคณะกรรมการและสมาชิก ได้แก่ การกำหนดระเบียบภายในกลุ่ม จุดมุ่งหมายกลุ่มที่ชัดเจนวางระบบสื่อสารระหว่างสมาชิก การจัดการข้อมูล การจัดสรรผลประโยชน์ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิก การมีแผนปฏิบัติงาน โครงการ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มและองค์กรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ มีขนาดกลุ่มและองค์กรที่เหมาะสม การสรุปบทเรียนของกลุ่มที่ผ่านมา การส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

2.5.2 ด้านบทบาทและภารกิจ มีแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศคปช. พัฒนาวิธีการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่ช่วยลดปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง เช่น การใส่ปุ๋ยในนาข้าวตามอัตราสูตรและปริมาณต่อไร่ ที่ทางกรมวิชาการเกษตรคิดขึ้น จัดให้มีเวทีประชุมเพื่อรวบรวมความต้องการปัจจัยการผลิตก่อนการเริ่มต้นฤดูกาลการผลิตนาปีรอบใหม่ พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนในนาข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. ผ่านสื่อออนไลน์อย่าง Facebook เพื่อให้เกษตรกรรายอื่นๆ เห็นวิธีการทำงาน การติดตามให้คำแนะนำสมาชิก เพื่อเชิญชวนให้อยากเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก สอดคล้องกับ ฌรัฐ รัตนเจริญ (2554, น.5-6) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มและองค์การเกษตรกรเป็นกลุ่มบุคคล ที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีจุดมุ่งหมาย มีวัตถุประสงค์เดียวกัน ทั้งเพื่อขอความช่วยเหลือ ร่วมกันแก้ปัญหา หรือหาช่องทางในการพัฒนาอื่นๆ

2.5.3 ด้านการเรียนรู้ มีแนวทางในการฝึกอบรมให้สมาชิกทุกคนมีองค์ความรู้ที่เท่าเทียมกัน มีความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของ ศคปช. สามารถทำงานแทนกันได้ในทุกตำแหน่ง สอดคล้องกับ ฌรัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการสมาชิก สมาชิกต้องมีส่วนในการจัดสมาชิกเข้าทำงานในหน้าที่ต่างๆ จากความสามารถและความเต็มใจและต้องได้รับเท่าเทียมกัน และมีแนวทางในการจัดให้มีการศึกษาดูงานในกลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกันที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้กลุ่มเกิดแนวคิดและนำมาต่อยอดพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ สอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547 : 3) กล่าวว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ง่ายหรืออย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา

2.5.4 ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน มีแนวทางในการดำเนินการจัดตั้งเงินกองทุนโดยสอนการจัดทำบัญชีและการบริหารจัดการเงินทุนกลุ่ม วางแผนการลงทุนและการปันผล จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน จัดทำข้อกำหนด กฎระเบียบกองทุน จัดให้มีการชี้แจงที่มาของแหล่งทุน การได้มาและการใช้ไป ของเงินทุนอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้กลุ่มมีแรงขับเคลื่อนที่จะพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับ พัฒน์วิไล วุฒิสาวงษ์ (2550, น.61-62) ในระดับความต้องการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการวางแผนการดำเนินงาน พัฒนาสมาชิก พัฒนาการเงินโดยเฉพาะระบบบัญชีกลุ่ม การจัดสรรผลประโยชน์และผลกำไรให้กับสมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง มีความพร้อมในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการกลุ่มให้คงอยู่ต่อไป

2.5.5 ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย มีแนวทางในการพัฒนาการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยเริ่มจากเน้นการรวมกลุ่มขับเคลื่อนโดยเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกให้มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตไปถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเกษตรกร เช่น ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศจช.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ตลอดจนเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดองค์ความรู้เฉพาะด้านใหม่ๆ จากแต่ละกลุ่มจากนั้นค่อยพัฒนาต่อยอดไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาควิสาหกิจและภาคเอกชนให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สนชฯ พลศร (2550, น.265-276) กล่าวว่า การดำเนินงานของเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน มีความสามัคคีและมีเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าประเด็นที่สำคัญควรเสนอแนะไว้ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการเป็นนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกและคณะกรรมการ จากผลการวิจัยพบว่า

1) สมาชิกส่วนใหญ่สูงอายุ การศึกษาค่อนข้างน้อยควรชักชวนบุตรหลานเข้ามาร่วมเรียนรู้ด้วย เพื่อเสริมสร้างความรู้ สืบทอดวิธีการดำเนินงาน และยังสามารถช่วยเป็นนักบริหารจัดการการผลิตพืชได้อีกคนหนึ่งของคนรอบครัว นอกจากนี้แล้ว ยังมีความพร้อมที่จะเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ และช่วยประชาสัมพันธ์วิธีการทำงานผ่านช่องทางออนไลน์อีกด้วย

2) การดำเนินงานของกลุ่มหลักๆ 4 ด้าน คือ ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน ไม่ต่อเนื่องทั้งระบบ สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ดังนั้น กลุ่มควรให้ความสำคัญและจัดกิจกรรมพร้อมกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ผลตอบแทนตามศักยภาพของกลุ่มและรายบุคคลที่ร่วมดำเนินการ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่ม

3) การดำเนินงานของกลุ่ม ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่กลุ่มยังขาด เช่น ประเด็นการสื่อสารวิธีการใส่ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบวิธีการที่ใกล้เคียงกับวิธีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินที่เกษตรกรเข้าใจง่าย ให้ความสำคัญในการติดตามผลการให้คำแนะนำ และการประเมินผลการจัดการการเงินบัญชี การเชื่อมโยงเครือข่าย โดยกลุ่มร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชนเข้ามาถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากผลการวิจัยพบว่า

1) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ส่วนใหญ่สูงอายุ การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา รายได้จากการทำเกษตรถือว่าปานกลาง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมให้กลุ่มประชาสัมพันธ์รับสมัครสมาชิกเพิ่ม ชักชวนลูกหลานของสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเพื่อสืบทอด นำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ จึงเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม และทำให้การดำเนินงานยังขับเคลื่อนต่อไปได้

2) สมาชิกขาดการประยุกต์นำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต จึงทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนา กลุ่ม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ ควรมีบทบาทในการพัฒนาการดำเนินงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ให้กับสมาชิกนำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่มาสนับสนุน เน้นสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบูรณาการหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม

3) สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่ในประเด็นการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในฐานะผู้กำกับ ดูแล ควรส่งเสริมการร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มและระหว่างกลุ่มองค์กรในชุมชนในทุกด้าน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากผลการวิจัยพบว่า

1) สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี และสำนักงานเกษตรอำเภอค่ายบางระจัน ควรจัดให้ ศคปช. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ การสร้างเครือข่ายระหว่าง ศคปช. ด้วยกันในจังหวัด การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการผลิต และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จัดเวทีในการประเมินศักยภาพ รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มเพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

2) การดำเนินงานศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนในการบริหารจัดการด้านต่างๆ หน่วยงานภาครัฐควรบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริมและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดทำแผน การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้และช่วยวางแนวทางการจัดทำบัญชี และการจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่ม ให้มีความถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศูนย์จัดการคินปุ๋ย ชุมชนในศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี ในจังหวัดสิงห์บุรี หรือ จังหวัดอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อหาปัจจัยใดที่ทำให้กลุ่มนั้นๆ ประสบความสำเร็จและยั่งยืน และนำสิ่งนั้น มาส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนต่อไป

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงเครือข่ายต่อการพัฒนา ศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค ระบาดต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานแบบเผชิญหน้าในจังหวัดสิงห์บุรี เพื่อนำแนวทาง วิธีการ การเข้าถึง ช่องทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายมาประยุกต์ใช้กับศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนที่ไม่มีเครือข่าย หรือมีน้อยโดยสร้างเครือข่ายในแนวทางที่ถูกต้องและยั่งยืน

3.2.3 ควรสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเป็นสมาชิกมากขึ้น สร้างความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารให้สามารถเป็นนักส่งเสริมการเกษตรประจำศูนย์ เพื่อสืบทอดการดำเนินงาน ของศูนย์จัดการคินปุ๋ยชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในพื้นที่ต่อไปเรื่อยๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนารมณีย์ ทองโปร่ง, พลสรายุ สราญรมย์ และจินดา ขลิบทอง. (2562). การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน*, (16), 3114 - 3120.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *คู่มือการส่งเสริมการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2562*. กรุงเทพมหานคร: นิเวศรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย).
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). *ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด และปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน*. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *คู่มือการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย*. สืบค้นจาก <http://www.nakhonsri.doae.go.th/web/files/manual%20fer%20center%202558.pdf>
- กิตติยา นวนหิน. (2557). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรในอำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, นนทบุรี.
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2560). “วิธีการและเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน” ใน *เอกสารโครงการวิจัยสร้างความเข้มแข็งด้านการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- จินดา ขลิบทอง. (2558). “การจัดการความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐ” สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, นนทบุรี.
- จิตจิรา ไชยขวัญ. (2556) *ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอสวีจังหวัดชุมพร*. สืบค้นจาก <https://esd.kps.ku.ac.th> > img > pdf > o_ag_ext10
- เจณิภา คงอิม. (2561) *การดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี*. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org> > rpu > article > download

- ซัชชญา พีระธรณิศร์. (2562). การบริหารจัดการคุณภาพเพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของ
นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 3(2),
1-12.
- ชัยวัฒน์ อัครปัญญา. (2560). *ผลการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพผู้ผลิตเห็ดตับเต่าขององค์การ
บริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- ณัฐ รัตนเจริญ. (2554). หน่วยที่ 5 การบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร ใน *เอกสารประกอบการ
การสอนชุดวิชา การพัฒนากลุ่ม สถาบันและองค์การการเกษตร* (หน่วยที่ 5, น. 1 – 57).
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปกรณ์ ปรียากร. (2538). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ :*
สามเจริญพานิช.
- พงศ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2554). หน่วยที่ 4 แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. ใน
ประมวลชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4). นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัฒน์พีไล วุฒิสาวงค์. (2550). *ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก
วิสาหกิจชุมชน อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ไพรุ้ง บุญเลิศ และคณะ. (2560). ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร*.
สืบค้นเมื่อ 16 พ.ย.63 จาก <https://s003.tci-thaijo.org>
- ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม นารีรัตน์ สิริสาร และลินีนุช คุรุฑเมือง แสนเสริม. (2563). การดำเนินงาน
ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารการประชุมเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*, (10), 1130 - 1142.
- รัตยานภิศ รัชตะวรรณ. (2560). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพ. *วารสาร
เทคโนโลยีภาคใต้ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช*, 11(1), 231-23
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). **พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

รวีวรรณ ไชยเมืองแสน. (2553). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมปลูก**

ข้าวโพด หมู่ที่ 4 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

วิชาญ ฤทธิธรรม, พุทผจกร สิทธิ, และ โพนธ์ จันทร์โพธิ์ (2564). **การมีส่วนร่วมของประชาชนใน**

การบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร. สืบค้น [https://so03.tci-](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/252197/168945/)

[thaijo.org/index.php/JMND/article/download/252197/168945/](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/252197/168945/)

วชิรวัชร งามละม่อม (2559). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม**. สืบค้นจาก

http://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html

วิรัช พรหมสุนทร (2555). **ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อความสำคัญของปัญหาสังคม**

: ศึกษาเฉพาะกรณี เด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา (ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

วสุกาญจน์ ปานจริบ. (2559). **การใช้ปฎิบัติตามคำวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน**

ในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2555). **การบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐ : การวิเคราะห์เปรียบเทียบ**

ตัวชี้วัด. สืบค้นจาก [http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%](http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20admin.html)

[20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20admin.html](http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20admin.html)

วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา.**

(พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร : หจก. ทิพย์วิสุทธิ.

สุदारัตน์ แซ่มเงิน, ประเดิม ฉ่ำใจ, และพัชราวดี ศรีบุญเรือง. (2560). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ**

ของวิสาหกิจชุมชนไวน์ศรีชุมแสง ตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี.

วารสารเกษตรพระจอมเกล้า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 35(3), 127-136.

สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :

โอเดียนสโตร์.

_____. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลโพทะเล. (2565, 5 กุมภาพันธ์). **บริบทชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอ**

ค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สืบค้นจาก <https://www.photale.go.th/condition.php>

อุรัชชา สุวพาณิชย์. (2560) “การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) คืออะไร”

สืบค้น 12 ตุลาคม 2563 จาก <https://erp.mju.ac.th>

อัจฉราพร ปะที. (2559). *ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง:กรณีศึกษาประชาชนในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน* (สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

อดุลย์ กองสัมฤทธิ์. (2557). *การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน*

: *กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*

(การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

อรสา หนูกระแสร. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการบริการของธนาคารออมสิน*

สาขาจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา

แบบสอบถามเลขที่.....

แบบสอบถามวิทยานิพนธ์**เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล (ศดปช.)****อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี**

โดย นางสาวชนานันต์ ดิวังสวัสดิ์ รหัสนักศึกษา 2639001755

นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

แบบสอบถามเลขที่ วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์/...../.....

คำชี้แจง: 1. โปรดกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง และใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศดปช.

ตำบลโพทะเล

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิก

ศดปช. ตำบลโพทะเล

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศดปช.

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก ศดปช.

1.1 เพศ

1) ชาย

2) หญิง

1.2 ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)

1.3 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่านคือ

- 1) ไม่ได้รับการศึกษา
- 2) ได้รับการศึกษา
- (1) ประถมศึกษา
- (2) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
- (3) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)
- (4) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
- (5) ปริญญาตรี
- (6) สูงกว่าปริญญาตรี
- (7) อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.4 สถานภาพ

- โสด สมรส
- หย่าร้าง อื่นๆ.....

1.5 การประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก

☐ 1) ทำนา	☐ 2) ทำสวน
☐ 3) ทำไร่	☐ 4) ทำปศุสัตว์
☐ 5) ทำประมง	☐ 6) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ 7) ลูกจ้างหน่วยงานของรัฐ	☐ 8) ค้าขาย
☐ 9) รับจ้างทั่วไป	☐ 10) อื่นๆ ระบุ.....

อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ทำนา	☐ 2) ทำสวน
☐ 3) ทำไร่	☐ 4) ทำปศุสัตว์
☐ 5) ทำประมง	☐ 6) ค้าขาย
☐ 7) รับจ้างทั่วไป	☐ 8) อื่นๆ ระบุ.....

1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของสมาชิก ศคปช.

2.1 ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งทางสังคมใดบ้าง

- 1) ไม่เป็น
- 2) เป็น โปรดระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ (1) ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น	☐ (2) ผู้นำกลุ่ม
☐ (3) เกษตรกรต้นแบบ	☐ (4) ปราชญ์ชาวบ้าน
☐ (5) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	☐ (6) อื่นๆ ระบุ.....

2.2 ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้าง

- 1) ไม่เป็น
- 2) เป็น โปรดระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ (1) กลุ่มเกษตรกร	☐ (2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
☐ (3) กลุ่มยุวเกษตรกร	☐ (4) ลูกค้า ธกส.
☐ (5) สถาบันการเกษตร	☐ (6) กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร
☐ (7) สหกรณ์การเกษตร	☐ (8) อื่นๆ ระบุ.....

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

3.1 รายได้ของครัวเรือน

1) ในภาคการเกษตร

(1) รายได้จากผลผลิตทางการเกษตร.....บาท/ปี

(2) รายได้ภาคการเกษตรนอกเหนือจากการผลิต.....บาท/ปี

2) นอกภาคการเกษตรบาท/ปี

3.2 รายได้ในครัวเรือน (เฉลี่ย).....บาท/ปี

3.3 รายจ่ายในครัวเรือน (เฉลี่ย).....บาท/ปี

3.4 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนของท่าน จำนวน.....คน

3.5 ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวน.....ไร่

3.6 ลักษณะการถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

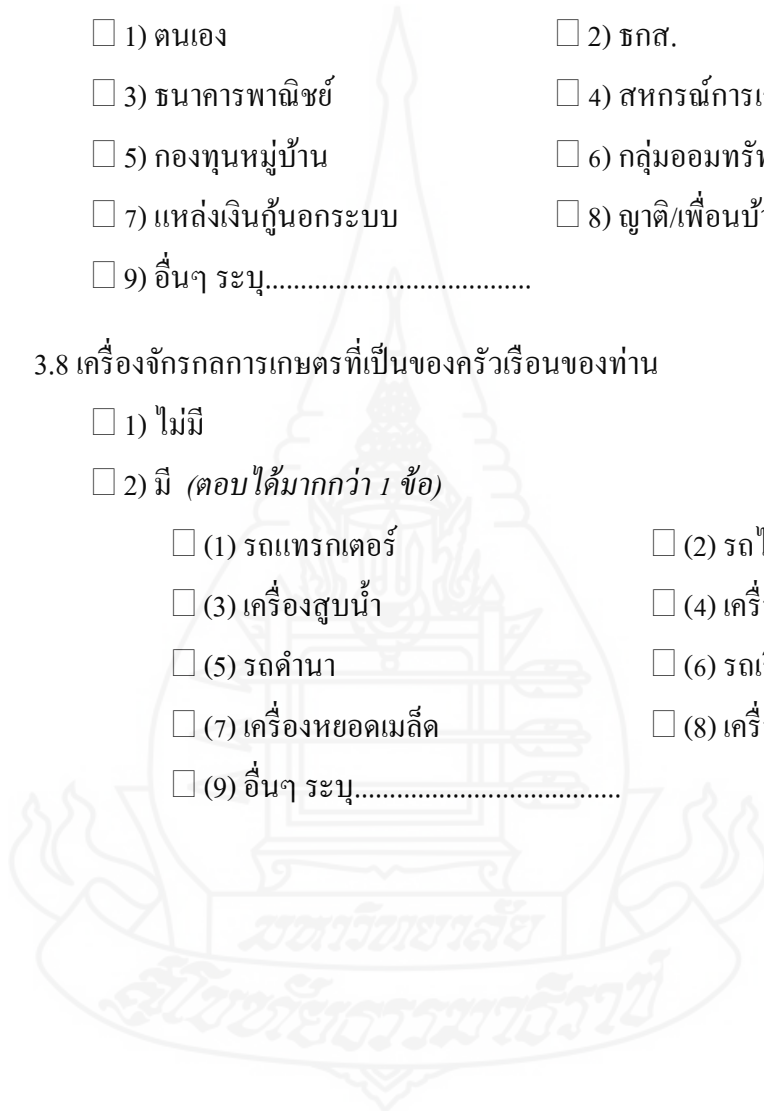
☐ 1) ของตนเอง	☐ 2) เช่า
☐ 3) พื้นที่ทำฟรี	☐ 4) อื่นๆ ระบุ.....

3.7 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรของครัวเรือนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ตนเอง	☐ 2) ธกส.
☐ 3) ธนาคารพาณิชย์	☐ 4) สหกรณ์การเกษตร
☐ 5) กองทุนหมู่บ้าน	☐ 6) กลุ่มออมทรัพย์
☐ 7) แหล่งเงินกู้นอกระบบ	☐ 8) ญาติ/เพื่อนบ้าน
☐ 9) อื่นๆ ระบุ.....	

3.8 เครื่องจักรกลการเกษตรที่เป็นของครัวเรือนของท่าน

☐ 1) ไม่มี	
☐ 2) มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
☐ (1) รถแทรกเตอร์	☐ (2) รถไถเดินตาม
☐ (3) เครื่องสูบน้ำ	☐ (4) เครื่องพ่นยา
☐ (5) รถคานา	☐ (6) รถเกี่ยวนวดข้าว
☐ (7) เครื่องหยอดเมล็ด	☐ (8) เครื่องนวดข้าว
☐ (9) อื่นๆ ระบุ.....	

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกตอบตามประเด็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเครื่องหมาย ✓

ในแต่ละข้อซึ่งแบ่ง “ระดับความคิดเห็น” ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 = มากที่สุด 4 = มาก

3 = ปานกลาง 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม					
1.1 สมาชิก					
1) การให้ความร่วมมือ/การมีส่วนร่วม					
2) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ					
3) มีความขยันหมั่นเพียร					
1.2 คณะกรรมการ					
1) มีวิสัยทัศน์					
2) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ					
3) มีความคิดเห็นด้านบวกและช่วยเสนอแนวคิดต่อศูนย์ฯ					
1.3 โครงสร้างองค์กร					
1) วิธีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ					
2) การกำหนดบทบาทและหน้าที่					
3) วาระการดำรงตำแหน่ง.....ปี					
1.4 การกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับ					
1) การเข้าประชุมกลุ่ม (เกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด)					
2) การให้คำแนะนำ/ติดตามผล					
3) การลงหุ้นและปันผล					
1.5 การบริหารงาน					
1) มีการกำหนดเป้าหมาย					
2) กำหนดวัตถุประสงค์					
3) มีการวางแผนงาน					
4) มีการสื่อสารแผนงานให้ผู้เกี่ยวข้องในงานทราบ					
5) มีวิธีการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน					

1.6 การประสานงานเครือข่าย					
1) หน่วยงานราชการ					
2) รัฐวิสาหกิจ					
3) หน่วยงานเอกชน					
4) นิติบุคคล					
5) ศูนย์ข่าวชุมชน					
ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2. ด้านบทบาทและภารกิจ					
2.1 การดำเนินงานตามบทบาทและภารกิจ					
1) การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน					
2) การให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน					
3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการดิน และการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสม					
4) การจัดทำแหล่งเรียนรู้/แปลงสาธิต					
5) รวบรวมความต้องการเพื่อจัดหาแม่ปุ๋ยบริการ แก่สมาชิก					
3. ด้านการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่สมาชิกได้นำไปถ่ายทอดและขยายผลแก่เกษตรกร ที่ไม่ใช่สมาชิก					
1) การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ					
2) การศึกษาดูงาน					
3) การจัดสรรทุนที่ใช้ดำเนินการเรียนรู้					
4) การจัดทำแปลงเรียนรู้					
5) การทดลองทำด้วยตัวเอง					
6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง					

4. ด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน					
☐ ไม่มี ☐ มี (ถ้ามี เลือกตอบในข้อ 4.1 - 4.12 ต่อไป)					
4.1 คณะกรรมการบริหารกองทุน					
4.2 ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน					
4.3 มีกฎระเบียบและข้อบังคับกองทุน					
4.4 มีการระดมทุนจากสมาชิก					
4.5 มีแผนการบริหารกองทุน					
4.6 มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง					
4.7 มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย					
4.8 รายงานการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น					
4.9 มีการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน					
4.10 มีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี					
4.11 มีการปันผล					
4.12 มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน					

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิสำหรับการวิจัยวิทยานิพนธ์
เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล
อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

รายการ	รายละเอียด
1. สภาพภูมิศาสตร์ 1.1 ภูมิประเทศ ลักษณะพื้นที่ - ที่ตั้งอาณาเขต - การประกอบอาชีพ - ลักษณะการทำกรเกษตร	
1.2 ลักษณะทางกายภาพ - ระบบสาธารณูปโภค - การคมนาคม - ระบบชลประทาน - ประปา - แหล่งน้ำ (แม่น้ำคลองธรรมชาติ คลองชลประทาน บ่อบาดาล)	

ภาคผนวก ค

แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบบันทึกการประชุมกลุ่มสำหรับการวิจัยวิทยานิพนธ์
เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล
อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

จุดแข็ง : Strength (S)	จุดอ่อน : Weakness (W)
โอกาส : Opportunity (O)	อุปสรรค : Threats (T)

2. การกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix

- SO กลยุทธ์เชิงรุก ใช้จุดแข็งร่วมกับโอกาส
 WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข ใช้โอกาสลดจุดอ่อน
 ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรค
 WT กลยุทธ์เชิงรับ แก้ไขจุดอ่อนและเลี่ยงอุปสรรค

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน	
	กลยุทธ์เชิงรุก (จุดแข็ง-โอกาส) SO	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (จุดอ่อน-โอกาส) WO
	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (จุดแข็ง-อุปสรรค) ST	กลยุทธ์เชิงรับ (จุดอ่อน-อุปสรรค) WT

3. การกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

กลยุทธ์	แนวทาง
ด้านกลุ่มและการจัดการกลุ่ม	1)
	2)
	3)
ด้านบทบาทและภารกิจ	1)
	2)
ด้านการเรียนรู้	1)
	2)
ด้านการจัดการกองทุน	1)
	2)
ด้านการขยายผลสร้างเครือข่าย	1)
	2)

ภาคผนวก ง

ภาพงานวิจัย

ภาพการชี้แจงแบบสอบถามและการตอบแบบสอบถามของสมาชิก
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

จำนวน 30 ราย

ภาพการชี้แจงแบบสอบถามและการตอบแบบสอบถามของสมาชิก
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลโพทะเล อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
จำนวน 30 ราย

หมายเหตุ : การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ครั้งๆ ละ เท่าๆ กัน เพื่อลดความเสี่ยงการระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ภาพการประชุมกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ภาพการประชุมกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานเพื่อเก็บข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยกลุ่ม
และเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวธนันต์ ศิวังสวัสดิ์
วัน เดือน ปี เกิด	16 เมษายน 2535
สถานที่เกิด	อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตรชีวภาพ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต กำแพงแสน พ.ศ. 2556
สถานที่ทำงาน	กลุ่มส่งเสริมและพัฒนการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

